

Jaarstukken 2023

Recreatieschap Rottemeren

Versie: AB 1 juli 2024

Inhoudsopgave

JAARVERSLAG 2023	2
1. BESTUURLIJKE SAMENVATTING	2
2. LEESWIJZER	7
3. PROGRAMMAVERANTWOORDING INSTANDHOUDING GEBIEDEN	8
3.1 Gebiedsbeheer	8
3.2 Maatschappelijke betrokkenheid	12
3.3 Plannen maken	12
3.4 Overhead	13
3.5 Algemene dekkingsmiddelen	15
3.6 Projectkredieten	16
3.7 Mutaties reserves	19
3.8 Wat heeft het gekost	20
4. PARAGRAFEN	21
4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	21
4.2 Onderhoud kapitaalgoederen	23
4.3 Financiering	24
4.4 Grondbeleid	25
4.5 Bedrijfsvoering	26
4.6 Openbaarheidsparagraaf	30
5. JAARREKENING 2023	31
5.1 Balans per 31 december 2023	32
5.2 Overzicht van baten en lasten 2023	33
5.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	34
5.4 Toelichting op de balans	37
5.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten 2023	46
5.6 Verdeling naar taakvelden	50

JAARVERSLAG 2023

1. Bestuurlijke samenvatting

In deze bestuurlijke samenvatting zijn de gerealiseerde speerpunten per programma opgenomen. Deze punten zijn verder uitgewerkt in hoofdstuk 3: Programmaverantwoording.

Bestuurlijke aangelegenheden

De samenstelling van het Dagelijks Bestuur is als volgt:

- Rotterdam: de heer V. Karremans (tevens voorzitter);
- Lansingerland: de heer M. Muis;
- Zuidplas: de heer D.A. de Haas.

De samenstelling van het Algemeen en het Dagelijks Bestuur is als volgt:

- Rotterdam: de heren V. Karremans (tevens voorzitter) en de heer F. Achbar;
- Lansingerland: de heren M. Muis (tevens DB-lid) en S. Fortuyn;
- Zuidplas: de heren D.A. de Haas (tevens DB-lid) en F. Klovert.

Het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard is adviserend aan het bestuur. In 2023 is mevrouw A. van Zoelen opgevolgd door mevrouw Josien van Capelle.

Ontwikkelingen

Hondenzonering:

Naar aanleiding van een verzoek van Natuur- en Vogelwacht Rotta om uitvoering te geven aan de algemene zorgplicht die het schap heeft op grond van artikel 1.10 lid 2 van de Wet Natuurbescherming (Wbn), heeft het schap in juli 2023 ingestemd met een wijziging van de hondenzonering in drie gebieden in de Rottemeren, te weten in het plas - drasgebied Eendragtspolder, het Nessebos en het Rundereiland in het Lage Bergse Bos . Aanleiding voor dit verzoek van de zijde van Rotta waren waarnemingen dat loslopende honden in het plas - drasgebied in de Eendragtspolder verantwoordelijk waren voor verstoring in het betreffende gebied (vooral bij vogels) en dat dit de ontwikkeling van de voor het gebied voorziene natuurwaarden beperkt.

Eindevaluatie samenwerking Staatsbosbeheer – Recreatieschap Rottemeren:

In artikel 14 lid 2 van de samenwerkingsovereenkomst tussen Staatsbosbeheer – Recreatieschap Rottemeren (hierna: SOK) is opgenomen dat de samenwerking in 2023 werd geëvalueerd. De doelstelling van de evaluatie is het beoordelen en waarderen van de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst zoals deze tussen Recreatieschap Rottemeren en Staatsbosbeheer is afgesloten op 10 december 2018.

Vrijwel alle sleutelspelers gaven tijdens de interviews aan tevreden te zijn over de samenwerking tussen het Recreatieschap Rottemeren en Staatsbosbeheer. Het viel op dat er erg veel motivatie is om te investeren in deze samenwerking. Er werd dan ook vaak de intentie uitgesproken om de SOK te verlengen. De organisatie van de samenwerking is helder en goed neergezet en over het algemeen verloopt de besluitvorming over de dienstverlening goed. Het uitvoeren van de taken door Staatsbosbeheer is in lijn met de ambitie van het Recreatieschap en de hieruit voortvloeiende

opdrachten, zoals opgenomen in de SOK. Ook is het persoonlijk contact tussen medewerkers van het Recreatieschap, de drie gemeenten en Staatsbosbeheer goed. Er is sprake van “korte lijntjes” en medewerkers weten elkaar goed en tijdig te vinden.

Nieuwe SOK per 1 januari 2024:

Op 10 december 2018 heeft het algemeen bestuur van recreatieschap Rottemeren de SOK vastgesteld, waardoor het recreatieschap en Staatsbosbeheer met ingang van 1 januari 2019 voor een periode van 5 jaar (tot en met 31 december 2023) een publiek-publieke samenwerking zijn aangegaan op het terrein van het Beheer, de Ontwikkeling en Ondersteunende diensten ten aanzien van natuur-en recreatiegebieden in gemeenten Rotterdam, Lansingerland en Zuidplas. Naar aanleiding van besprekingen in de VAAC is ingezet op een nieuwe samenwerking vanaf 1 januari 2024 voor onbepaalde tijd, met de mogelijkheid om tussentijds op te zeggen. De inhoud van de concept-samenwerkingsovereenkomst is afgestemd met de juristen en ambtelijke ondersteuning van uw gemeenten, hetgeen heeft geresulteerd in een vaststelling door het Algemeen Bestuur van de concept-samenwerkingsovereenkomst. Ondertekening van de SOK zal begin 2024 plaatsvinden.

Herijking van de producten diensten catalogus (PDC):

De basis voor de doorrekening van de nieuwe dienstverleningsovereenkomst is de Producten- en Diensten Catalogus (PDC) van Staatsbosbeheer. Staatsbosbeheer heeft deze PDC in 2023 herijkt. De herijkte PDC is tot stand gekomen via een projectgroep waarin alle teams binnen Staatsbosbeheer betrokken zijn geweest. Hierbij zijn ervaringen, de urenverantwoordingen van de afgelopen jaren, veranderde omstandigheden en nieuwe inzichten meegenomen. Op basis hiervan is de inhoud en doorrekening van een aantal producten geactualiseerd en is de opzet herzien hoe de producten worden opgenomen in de dienstverleningsovereenkomst. Dit heeft geleid tot een eenduidige opbouw van de SOK, begroting en de indeling van de producten in de begroting.

Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR):

Per 1 juli 2022 is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) op verschillende onderdelen gewijzigd. Deze wijziging heeft als doel de democratische legitimatie van gemeenschappelijke regelingen en de kader stellende en controlerende rol van gemeenteraden, provinciale staten en algemene besturen van waterschappen in relatie tot gemeenschappelijke regelingen te versterken. Om de kaderstellende en controlerende rol van de volksvertegenwoordiging beter in te kunnen vullen en de democratische legitimatie te verbeteren wordt met deze wetswijziging een aantal aanpassingen en aanvullingen geïntroduceerd op de al bestaande wettelijke bevoegdheden en instrumenten. Een aantal van deze wijzigingen is reeds op 1 juli 2022 direct in werking getreden, een ander deel zal binnen twee jaar na inwerkingtreding van de Wgr (en dus uiterlijk voor 1 juli 2024) geïmplementeerd moeten worden in alle gemeenschappelijke regelingen.

Deelnemersbijdrage:

Sinds 2021 heeft de gemeenteraad van Rotterdam aangegeven dat dat huidige bijdrage van 91% niet meer de juiste verhouding te vinden en vraagt in haar zienswijze dit tegen het licht te houden. De afgelopen periode zijn hierover gesprekken gevoerd tussen de drie deelnemers met als doel te komen tot een objectief criterium voor de verhouding deelnemersbijdragen.

Op 11 december 2023 en 18 december 2023 heeft respectievelijk het DB en AB overeenstemming bereikt en afgesproken dat:

- Het objectieve criterium een verhouding naar rato van inwonersaantallen wordt op basis van de CBS-gegevens.
- Deze wijziging ingaat bij begrotingsjaar 2025 en elke vier jaar kan worden herzien.
- Dat het recreatieschap een aantoonbare bijdrage levert aan projecten op Rotterdams grondgebied. De precieze hoogte en momenten hiervan worden in onderling overleg verder uitgewerkt en zullen aan het DB en AB van het recreatieschap Rottemeren worden voorgelegd ter besluitvorming.

Beheer, Onderhoud en Exploitatie

De in 2023 verrichte werkzaamheden dragen bij aan de doelstellingen van de gemeenschappelijke regeling. In 2023 zijn alle voortkomende werkzaamheden zoals het opruimen van vuil in de gebieden en het onderhouden van de graspercelen en watergangen volgens afspraak uitgevoerd. Er is wel geconstateerd dat we in 2023 meer dumpingen hebben van synthetische drugs. Het afvoeren hiervan is duur omdat er eerst moet worden onderzocht wat voor soort drugs het zijn en of het niet gevaarlijk is voor de personen die het moeten afvoeren. We laten het altijd door een gecertificeerd bedrijf afvoeren. De natte periode in de herfst maakte het wel moeilijk om alle werkzaamheden binnen de planning en zonder te veel schades aan de bodem uit te voeren. In 2023 hebben we drie keer een kleine storm gehad. De veroorzaakte schade hebben we met het beheerteam kunnen oplossen.

Door de natte weer omstandigheden in de herfst en vorst ernaar is het asfalt en de fundering van de Oudheusdenweg nog slechter geworden en is de weg afgesloten door de juridisch wegbeheerder gemeente Zuidplas. In 2024 wordt gestart met een volledige reconstructie van de Oudheusdenweg.

Groot onderhoud

In 2023 zijn de volgende Grootonderhoud werkzaamheden uitgevoerd

- Door het gehele Rottemeren gebied zijn er slechte stukken fietspad hersteld en opnieuw geasfalteerd.
- Bosbeheer, er zijn dode en gevaarlijke bomen en zieke iepen gezaagd en afgevoerd.
- De oevers langs het fietspad aan de Noordoever zijn aangevuld met stortsteen.
- In het Nessebos zijn de 4 toegangshekken vernieuwd.
- In het Nessebos is een klein depot gemaakt voor het bagger uit de hoofdwatergang van het Hoogheemraadschap HHSK van de Wollefoepweg en de Vlietkade, dit is een combi project.
- In het Hoge Bergse Bos zijn de duikers vernieuwd welke in de dammen liggen. Alle beton duikers hebben nu een diameter van 600mm, conform de richtlijnen vanuit HHSK. Deze duikers kunnen weer 50 jaar mee.
- De beschoeiing bij de opstelplaats voor de brandweer in het Hoge Bergse Bos bij het evenementen terrein is vernieuwd.
- Van alle voetpaden in de Eendragtspolder is de halfverharding geprofileerd en opgehoogd.

Financiële samenvatting

PROGRAMMA INSTANDHOUDING GEBIEDEN	Saldo			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Totaal Gebiedsbeheer	3.452.605	3.714.400	3.656.400	3.902.159
Totaal Maatschappelijke betrokkenheid	11.444	42.300	118.000	61.233
Totaal Plannen maken	63.957	79.500	100.000	95.368
Totaal Bestuurlijke diensten	191.320	208.100	202.300	186.573
Totaal Financiële diensten	168.772	167.900	-131.500	-230.571
Totaal Juridische diensten	28.016	50.700	31.700	31.825
Totaal Ondersteuning	388.108	426.700	102.500	-12.173
Totaal deelnemersbijdragen	-4.030.100	-4.140.800	-4.140.800	-4.140.800
Saldo gewone bedrijfsvoering	-113.986	122.100	-163.900	-94.213
Totaal kredieten	83.252	0	143.100	28.118
Saldo van baten en lasten	-30.734	122.100	-20.800	-66.095
Totaal mutatie reserves	-205.362	-122.100	-265.200	-355.228
Saldo	-236.096	0	-286.000	-421.324

Bij de Najaarsrapportage werd rekening gehouden met een overschot van € 286.000.

Het voordelige saldo 2023 is uitgekomen op afgerond € 421.000.

De toename van het overschot met € 135.000 wordt veroorzaakt door de volgende posten:

- Lagere doorbelasting dienstverlening € 93k;
- Minder subsidieverstrekingen verordening € 33k;

Totaal lagere lasten € 126k.

- Hogere lasten regulier onderhoud als gevolg van afvaldumpingen € 55k;
- Naheffing waterschaplasten afvalwater LBB € 40k;
- Hogere materiële lasten Bestuurlijke ondersteuning (o.a. VIC) € 23k.

Totaal hogere lasten € 110k.

- Vrijval voorziening voor oninbaarheid € 73k;
- Hogere rentebaten (rentevergoeding is doorgestegen naar 4%) € 127k.

Totaal hogere baten € 143.

Per saldo een toename van het overschot met € 135k.

Het eigen vermogen voor resultaatbestemming bedraagt per ultimo 2023 € 12,4 mln.

Dit bestaat voor € 9,0 mln. uit bestemmingsreserves en voor € 3,4 mln. uit de vrije algemene reserve.

	Saldo 31-12-2022	Bestemming Resultaat 2022	Toevoegingen via exploitatie	Toevoegingen direct	Onttrekkingen via exploitatie	Onttrekkingen direct	Saldo 31-12-2023
ALGEMENE RESERVE	3.800.443	236.096	103.174		217.177	502.700	3.419.837
BESTEMMINGSRESERVES							
Investeringsreserve	2.730.952			118.000	103.351		2.745.601
Investeringsreserve Uitvoeringsagenda	0			384.700	12.403		372.297
Reserve Beheer Noordoever	1.866.358				120.800		1.745.558
Reserve vervangingsinvesteringen	167.380		35.000				202.380
Reserve Herinrichting Gebied A16	2.901.157				3.361		2.897.796
Afschrijvingsreserve	1.032.834				36.310		996.524
SUBTOTAAL BESTEMMINGSRESERVES	8.698.681	0	35.000	502.700	276.225	0	8.960.156
TOTAAL RESERVES	12.499.124	236.096	138.174	502.700	493.402	502.700	12.379.993

In de hoofdstukken 3, 4 en 5 wordt nader ingegaan op de financiële resultaten en het vermogen.

Resultaatbestemming

Het bestuur wordt voorgesteld het overschot van € 421.423 toe te voegen aan de algemene reserve. Het saldo bedraagt dan € 3,8 mln. Dit saldo is nodig als buffer en weerstandsvermogen en ter dekking van de volgende projectkredieten:

- Beklemming lopende projecten € 0,2 mln.
- Asfaltrenovatie Oudheusdenweg € 1,3 mln.
- Harde oevers fase II € 0,3 mln.
- Voorfinanciering aankoop grond Hoekse Park West € 0,3 mln.
- Gewenste buffer € 1,0 mln.

Rekening houdend met de bovenvermelde beklemmingen resteert nog een vrij besteedbaar saldo van circa 0,7 mln.

2. Leeswijzer

In deze jaarstukken wordt inzicht gegeven in de voortgang van het realiseren van de doelen en prestaties uit de Programmabegroting 2023 en de Najaarsrapportage 2023. Daarnaast wordt inzicht geboden in de realisatie van additionele projecten (kredieten). In de tabellen zijn de realisatiecijfers over het jaar 2023 opgenomen. De lasten en de baten zijn gepresenteerd als positieve bedragen in hele euro's.

De jaarstukken zijn opgesteld naar de eisen die het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) daaraan stelt. In de bestuurlijke samenvatting (hoofdstuk 1) is op hoofdlijnen ingegaan op de belangrijkste ontwikkelingen en resultaten in 2023. In hoofdstuk 3 is de programmaverantwoording opgenomen. Hierin worden de doelen en prestaties toegelicht door beantwoording van de drie W-vragen:

1. Wat hebben we bereikt?
2. Wat hebben we gedaan?
3. Wat heeft het gekost?

Hoofdstuk 4 zal daarna worden ingaan op de volgens het BBV verplichte en voor het schap relevante paragrafen, te weten:

- Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
- Onderhoud kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Grondbeleid;
- Bedrijfsvoering.

Hoofdstuk 5 bevat de jaarrekening 2023 met daarin de waarderingsgrondslagen, de balans per 31 december 2023 met toelichting en het overzicht van baten en lasten met toelichting.

Tevens is in hoofdstuk 5 de aanvullende (o.a. wettelijke verplichte) informatie opgenomen.

3. Programmaverantwoording Instandhouding gebieden

De programmaverantwoording is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Gebiedsbeheer
- Maatschappelijke betrokkenheid
- Plannen maken
- Overhead
- Algemene dekkingsmiddelen
- Projecten (kredieten)
- Mutaties reserves
- Wat heeft het gekost

Dit hoofdstuk geeft per programma een toelichting op de gerealiseerde doelen, de gevolgde aanpak en de kosten hiervan.

3.1 Gebiedsbeheer

Wat hebben we bereikt?

De natuur- en recreatiegebieden binnen de Gemeenschappelijke Regeling zijn onderhouden conform het principe 'schoon, heel en veilig' voor een optimaal gebruik door de bezoekers. Onder het beheer van de gebieden vallen tevens diverse exploitaties, die bijdragen aan de recreatieve kwaliteit.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

Het Gebiedsbeheer is gerealiseerd door middel van de volgende producten:

1. Onderhoud;
2. Economisch beheer;
3. Regelgeving & handhaving;
4. Communicatie

Ad.1 Onderhoud

Het product gebiedsbeheer gaat over het onderhouden van de natuur- en recreatiegebieden en de daarbij behorende beheertaken. De basis voor de reguliere onderhoudswerkzaamheden is beschreven in het terreinbeheermodel (TBM). Dit model is opgebouwd uit doeltypen met specifieke recreatieve doelen en maatregelen gerelateerd aan marktconforme normprijzen per doeltipe. Continue evaluatie van de onderhoudswerkzaamheden draagt bij aan het voortdurend actualiseren van het terreinbeheermodel en het beheersbaar houden van zowel de te treffen onderhoudsmaatregelen als de kosten. Bij grote afwijkingen kan deze evaluatie leiden tot een voorstel tot begrotingsaanpassing.

Ten behoeve van de werkzaamheden voor het groot onderhoud wordt gebruik gemaakt van een jaarlijks geactualiseerde meerjarenonderhoudsprognose. Op basis hiervan wordt ter egalisatie van kosten een voorziening getroffen. Met behulp van het uitvoeren van diverse inspecties, wordt de staat van het beoogde groot onderhoud getoetst. De bevindingen uit deze voortdurende evaluatie worden verwerkt alvorens de werkzaamheden worden uitgevoerd. Jaarlijks worden de

geplande lasten, de dotatie aan de voorziening Groot Onderhoud en de werkelijke kosten gemonitord.

Ad.2 Economisch beheer

De taken die binnen economisch beheer worden uitgevoerd zijn:

- het formuleren c.q. actualiseren van het grondbeleid;
- het beheer van grondposities op basis van het vastgestelde grondbeleid;
- het beheer van exploitaties.

Beheer grondposities

Het beheer van grondposities betreft het actief beheer van de grondpositie (gronden en opstallen binnen het werkingsgebied) zodanig dat dit bijdraagt aan de lange termijnstrategie van het recreatieschap. Het resultaat hiervan is dat voldaan wordt aan de rechten en plichten die het bezit van grond met zich meebrengt. Hieronder valt ook het afstoten van posities die geen recreatief belang dienen, alsmede het verwerven van gronden die van belang kunnen zijn voor toekomstige ontwikkelingen van het recreatieschap.

Beheer exploitaties

Het beheer van exploitaties heeft betrekking op het aangaan van overeenkomsten met derden gericht op de exploitatie en/of het gebruik van schapsgronden en -opstallen (passend binnen de huidige ambities van het recreatieschap), alsmede het actief administratief, financieel, juridisch en relationeel beheren van deze overeenkomsten.

GRONDZAKEN

In 2023 waren de volgende onderwerpen het meest vermeldenswaardig:

- Diverse werkzaamheden uitgevoerd in verband met de laatste nog af te handelen vervreemdingszaken betreffende het erfpachtrecht van een 35-tal recreatiewoningen op het recreatiepark De Koornmolen.
- In 2023 zijn gesprekken gevoerd over de precieze invulling en het te vestigen erfpachtrecht met de winnaar van de aanbesteding van 't Ezelsbruggetje. 19 april 2023 heeft een feestelijke overdracht plaatsgevonden van de oude naar de nieuwe exploitant.
- De exploitant van Brasserie De Blokhut, gevestigd aan de Strandweg 5 te Zevenhuizen, heeft aangegeven het erfpachtrecht te willen vervreemden. Hiertoe zijn gesprekken gevoerd en de benodigde stukken vanuit de koper aangeleverd. In 2024 zal de overdracht worden afgerond en komt er een nieuwe, enthousiaste exploitant binnen het recreatiegebied.
- In 2023 zijn een viertal opstalrechten gevestigd met nutsbedrijven. De totale vergoeding die hiervoor is binnengekomen is € 46.891.
- Er is geen af- of toename in het grondareaal.

Ad.3 Regelgeving & handhaving

Regelgeving & handhaving bestaat uit de volgende onderdelen:

- Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen;
- Toezicht en handhaving.
- Er zijn door onze handhavers diverse controles uitgevoerd met hulp van de collega's uit de gemeenten en HHSK. Er zijn visserij controles geweest waar is gekeken naar de vis vergunning en het vissen met drie hengels.

- Er zijn twee handhavingsacties geweest op illegaal rijden op de voetpaden van Mountainbikers.
- De Boa's kijken ook of ze activiteiten van stroperij zien, maar dit valt mee in de Rottemeren.
- Er zijn diverse overleggen en contacten geweest met de keten partners zodat er nog beter kan worden samengewerkt.
- In de zomer periode bij mooi weer wordt er actief gehandhaafd op het van de brug springen bij de Rottebanbrug.

Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen

Wanneer een gebruiker of organisatie een bepaalde activiteit wil uitvoeren binnen het recreatieschap kan hiervoor een vergunning, ontheffing of toestemming worden aangevraagd. Dit komt voort uit het oogpunt van de doelstellingen van de Gemeenschappelijke Regeling en de openbare orde en veiligheid. Het schap verleent vergunningen en ontheffingen omdat er een vastgestelde verordening van kracht is. Toestemmingen worden vanuit de eigenstandige privaatrechtelijke bevoegdheid van het schap zelf gegeven.

Toezicht en handhaving

Toezicht en Handhaving (T&H) bestaat uit de onderdelen gastheerschap, daadwerkelijke handhaving en de regierol bij samenwerking. De invulling van de drie onderdelen leidt tot een compleet palet van activiteiten op de doelstelling schoon, heel en veilig in een gebied. Dit palet wordt ingevuld op basis van de aard en het gebruik van het gebied.

Basisuitgangspunten voor de inzet van T&H zijn de veiligheid van de gebruikers van de gebieden zo goed mogelijk waarborgen en de eigendommen van het schap heel houden. Indien de keuze wordt gemaakt om geen financiering beschikbaar te stellen voor het gehele palet vindt primair inzet op daadwerkelijke handhaving plaats. Hiermee wordt prioriteit gegeven aan de veiligheid van de recreant en worden andere zaken alleen aangepakt als de beschikbare middelen niet volledig aan handhaving besteed moeten worden.

De handhaving in de Rottemeren is dit jaar conform het handhavingsplan uitgevoerd. Voor ieder kwartaal zijn er een aantal prioriteiten gesteld waarop de focus in die periode gericht is. Daarnaast zijn er ook een aantal handhavingsacties geweest op strategische momenten om de regels weer eens onder de aandacht te brengen, zoals visserijcontroles en mountainbikeacties. De gebieden blijven ook na de corona periode druk bezocht, wel wordt er door handhaving gesignaleerd dat er meer dumpingen zijn, sinds de gemeenten geld vragen voor de afvalstromen van de bewoners.

Ad.4 Communicatie

De (potentiële) bezoekers en, waar relevant, het externe netwerk zijn geïnformeerd over de mogelijkheden, werkzaamheden en veranderingen in de recreatiegebieden. De wijze van informatieverstrekking is afgestemd op de doelgroepen, waarbij zoveel mogelijk gebruik is gemaakt van digitale en sociale media.

Bij onderwerpen waarvan de verwachting was dat die veel vragen zouden oproepen organiseerden wij informatiebijeenkomsten in het gebied waarbij onze medewerkers beschikbaar waren voor het beantwoorden van vragen.

Verder heeft aan het begin van de zomer 2023 een werkbezoek plaatsgevonden van gedeputeerde Koning en het bestuur van Recreatieschap Rottemeren. Dit was in verband met het opleveren van de projecten, gefinancierd vanuit de corona subsidie.

Ook is er in 2023 een 'Achter de Schermen' uitgebracht om de stakeholders te informeren over de diverse ontwikkelingen.

Eind 2023 is het boekje 'De rijke natuur in de Rottemeren, over de biodiversiteit in een Zuid-Hollands recreatiegebied' uitgebracht. Dit boekje is samengesteld door drie medewerkers van het beheerteam.

Deelproduct Gebiedsbeheer, wat heeft het gekost?

Gebiedsbeheer	Saldo			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Beheerinformatie	81.041	56.300	92.000	93.903
Uitvoeren Terreininspecties	74.588	118.300	118.000	65.020
Ondersteuning recreatie-, landschaps- en natuurbeheer	23.883	34.900	20.000	14.458
Uitvoeren Terreinbeheer Regulier Onderhoud	381.080	379.000	402.000	393.318
Omgevingscommunicatie	104.804	186.300	125.000	138.261
Beheer vastgoed en gronden (rentmeesterschap)	108.932	131.700	120.000	119.331
Toezicht en Handhaving	296.736	418.100	340.000	333.368
Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen	27.057	38.300	30.000	20.324
Personeel	1.098.121	1.362.900	1.247.000	1.177.982
Regulier onderhoud	1.270.267	1.263.500	1.337.000	1.392.349
Dotatie voorziening groot onderhoud	1.605.900	1.605.900	1.740.800	1.935.800
Afschrijving economisch nut	12.682	12.700	12.700	12.682
Afschrijving maatschappelijk nut	36.310	36.300	36.300	36.310
Energie- en waterverbruik	34.094	46.100	43.000	55.263
Belastingen	111.570	110.000	105.800	143.127
Verzekeringen	30.957	37.300	41.300	44.548
Lasten Sluiswachterswoning	0	2.000	0	0
Advieskosten, taxatie en notaris	456	5.800	5.800	6.184
Advieskosten Bezwaar en Beroep	335	1.500	0	0
Publiciteit & voorlichting	7.495	13.700	10.000	9.738
Precariorechten	-4.728	-5.900	-47.700	-48.915
Huren en pachten	-738.008	-720.000	-820.800	-820.293
Jaarlijkse vrijval voorziening afkoopsommen	-24.157	-24.200	-24.200	-24.157
Vergunningen, Ontheffingen en Toestemmingen	-19.124	-20.000	-13.400	-19.040
Veerdiensten	-4.538	-4.100	-4.100	-3.995
Bijdrage gemeente Zevenhuizen Moerkapelle	-9.076	-9.100	-9.100	-9.076
Overige lasten en baten	44.049	0	-4.000	13.653
Materieel	2.354.484	2.351.500	2.409.400	2.724.177
Totaal Gebiedsbeheer	3.452.605	3.714.400	3.656.400	3.902.159

3.2 Maatschappelijke betrokkenheid

Wat hebben we bereikt?

Bij het aanbesteden en laten uitvoeren van de onderhoudswerkzaamheden proberen we zo goed als mogelijk onze maatschappelijke verantwoordelijkheid te nemen door:

- Het inventariseren en selecteren van partijen die in staat zijn om (een deel van het) natuur- en recreatieschap te onderhouden (het samenstellen van de onderhoudsbestekken en het aanbestedingsproces). In het aanbestedingsproces wordt aandacht besteed aan mogelijke SROI-trajecten (social return on investment);
- Maken van afspraken met maatschappelijke partijen, vrijwilligers e.d.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

In 2023 is er weer intensief samengewerkt met Rotta, zij hebben weer diverse kleine en moeilijk bereikbare gebiedjes onderhouden, ook hebben ze weer 8000 stuks Reuzen Bereklaau uitgestoken.

De stichting natuurlandpolders Hennipgaarde heeft in de Hennipgaarde weer onderhoud verricht aan hun akkers.

De firma Promen uit Gouda beheert het RO contract voor het opruimen van het afval door het gehele Rottemeren gebied dit loopt al jaren naar tevredenheid.

Profila verzorgt voor ons ook werkzaamheden zoals het schilderen van paalkoppen, het snoeien van beplanting en andere kleine klusjes.

Deelproduct Maatschappelijke betrokkenheid, wat heeft het gekost?

Maatschappelijke betrokkenheid	Saldo			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Subsidieverordening	0	0	20.000	5.390
Vrijwilligers en actief burgerschap	11.444	42.300	23.000	14.236
Personeel	11.444	42.300	43.000	19.626
Subsidieverordening	0	0	75.000	41.607
Materieel	0	0	75.000	41.607
Totaal Maatschappelijke betrokkenheid	11.444	42.300	118.000	61.233

3.3 Plannen maken

Wat hebben we bereikt?

Het bestuur is geadviseerd over de implementatie van mogelijke nieuwe ontwikkelingen die passen binnen de doelstelling van de Gemeenschappelijke Regeling en die een recreatieve meerwaarde opleveren en/of de natuurwaarde versterken. In 2022 is de eerste tranche projecten door het Algemeen Bestuur vastgesteld. In 2023 is gestart met Tranche I bestaande uit onder meer trainingroute WAB en Handboek meubilair.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

Planvorming & gebiedsontwikkeling

In overleg met alle betrokkenen (diverse SBB adviseurs, leden van het VAAC en het beheerteam) wordt een gemeenschappelijk kader geboden op de gewenste ontwikkeling in het werkingsgebied van het schap, aansluitend op de ambitie van het bestuur, de vraag van de recreant (leefstijlen) en het aanbod (positionering van het specifieke gebied). Tevens worden alle voorbereidende en uitvoerende werkzaamheden gedaan die noodzakelijk zijn om (een deel) van het gebied te (her)ontwikkelen conform de ambitie van het bestuur. Hiermee wordt samen met de omgeving van het schap ingespeeld op actuele trends en ontwikkelingen.

Verder is er geïnvesteerd in contacten met de vele stakeholders in het gebied waardoor goed zicht is gekregen wat er leeft om zo passende projecten te kunnen voorstellen.

Deelproduct Plannen maken, wat heeft het gekost?

Plannen maken	Saldo			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Plan- en projectvoorbereiding	63.957	79.500	100.000	95.368
Personeel	63.957	79.500	100.000	95.368
Totaal Plannen maken	63.957	79.500	100.000	95.368

3.4 Overzicht Overhead

Wat hebben we bereikt?

Kwalitatief bestuurlijke en juridische advisering aan het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, over ten minste de volgende aandachtsgebieden:

- lopende zaken, beleid, ontwikkelingen en toekomst van het schap;
- nieuwe of gewijzigde wet- en regelgeving die van invloed zijn op het schap;
- financieel beleid, begroting en verantwoording.

Daarbij is rekening gehouden met wat er speelt op de betreffende beleidsvelden en met het netwerk binnen en buiten het schap. Dit netwerk bestaat uit schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat, natuur- en milieuorganisaties en andere stakeholders in het schapsgebied.

Daarnaast zijn alle bestuursvergaderingen voorbereid, inclusief verslaglegging van bestuursvergaderingen en het zorgdragen voor het uitvoeren van de actiepunten.

Wat hebben we daarvoor gedaan en wat heeft het gekost?

De ondersteuning van het Dagelijks en het Algemeen Bestuur heeft plaats gevonden door het leveren van de volgende producten:

1. Bestuursproducten;
2. Juridische ondersteuning en advisering;

3. Financiën.

Ad.1 Bestuursproducten

De bestuursproducten omvatten:

- het voorbereiden en plannen van bestuursvergaderingen;
- het verslagleggen van bestuursvergaderingen en het (laten) uitvoeren wat afgesproken is;
- het signaleren van knelpunten in de uitvoering en het aandragen van oplossingen;
- het fungeren als eerste aanspreekpunt voor schapsdeelnemers, ambtelijk apparaat en stakeholders voor alle zaken/projecten die in schapsverband spelen;
- het vertegenwoordigen van de schapsbesturen in ambtelijke en bestuurlijke netwerken en gremia van de deelnemers;
- de eindtoets op bestuursvoorstellen.

Bestuursvergaderingen

In 2023 heeft het Dagelijks Bestuur achtmaal (waarvan drie schriftelijke rondes) en het Algemeen Bestuur tweemaal vergaderd.

Ad.2 Juridische ondersteuning en advisering

Dit product heeft betrekking op de juridische advisering op het gebied van publiek- en privaatrecht. Hieronder kan met name worden verstaan; het adviseren over, het beoordelen van of het opstellen van overeenkomsten. Daarnaast heeft het product betrekking op het beoordelen van aansprakelijkstellingen jegens het recreatieschap en het aansprakelijk stellen van derden. Tevens biedt dit product ondersteuning aan bij het opstellen en wijzigen van de Gemeenschappelijke Regeling, de Gebiedsverordening of de daartoe behorende aanwijzingsbesluiten. Bij eventuele gerechtelijke procedures wordt er opgetreden als gemachtigde. Tot slot behoren ook het behandelen van bezwaar- en beroepzaken en zaken op grond van de WOO (Wet Open Overheid) en Wet Bibob (Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur) tot de juridische ondersteuning en advisering.

Ad.3 Financiën

In het kader van de financiële ondersteuning zijn de volgende activiteiten uitgevoerd:

- verzorgen van de financiële administratie van de Gemeenschappelijke Regeling: tijdige en systematische vastlegging van baten, lasten en in- en uitgaande geldstromen;
- incasseren van gelden als gevolg van verkoop, heffing en/of in privaatrechtelijke overeenkomsten overeengekomen vergoedingen;
- uitvoeren van de interne controle gericht op getrouwheid en rechtmatigheid op financieel gebied, waarbij de nadruk ligt op 'inkoop en aanbestedingen', het betalingsverkeer en de volledigheid van huur- en erfpachtopbrengsten;
- toetsen van bestuursvoorstellen op incidentele en/of structurele financiële consequenties;
- het voeren van periodieke budgetgesprekken met budgethouders en projectleiders;
- opstellen van de planning & control producten, zoals begroting, najaarsrapportage en jaarstukken;
- werkzaamheden in het kader van de vennootschapsbelastingplicht;
- voorbereiden van de werkzaamheden van de accountant (interim controle, subsidiecontroles, jaarrekeningcontrole).

Deelproduct Overhead, wat heeft het gekost?

Bestuurlijke Ondersteuning	Saldo			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Bestuursproducten				
Accountmanagement	44.105	81.700	76.000	51.328
Bestuursadvies	60.198	68.400	64.000	67.200
Secretariaat	80.600	50.700	55.000	64.092
Personeel	184.902	200.800	195.000	182.620
Bestuurskosten	6.418	7.300	7.300	3.953
Materieel	6.418	7.300	7.300	3.953
Totaal Bestuurlijke diensten	191.320	208.100	202.300	186.573
Financieel beleid	998	12.500	10.000	8.835
Projectcontrol	0	0	39.000	43.139
Planning en (project)control	216.804	137.200	138.000	147.710
Personeel	217.802	149.700	187.000	199.684
Accountantskosten	7.653	17.700	23.700	25.035
Treasury (Bankkosten en rentebaten)	-56.683	500	-349.200	-476.790
Advies en werk derden	0	0	7.000	21.500
Materieel	-49.030	18.200	-318.500	-430.255
Totaal Financiële diensten	168.772	167.900	-131.500	-230.571
Aansprakelijkheid	831	9.900	1.000	64
Juridische ondersteuning	15.519	34.500	25.000	31.601
Procederen	0	1.300	1.000	128
WOO-procedures	3.120	1.300	1.000	32
Personeel	19.470	47.000	28.000	31.825
Advieskosten	8.546	3.700	3.700	0
Materieel	8.546	3.700	3.700	0
Totaal Juridische diensten	28.016	50.700	31.700	31.825
Totaal overhead	388.108	426.700	102.500	-12.173

3.5 Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit de bijdragen van de deelnemende gemeenten in het schap.

Recreatieschap Rottemeren Deelnemersbijdragen	Realisatie 2023		Begroting 2023		Realisatie 2022	
Gemeente Rotterdam	3.768.100	91%	3.768.100	91%	3.667.400	91%
Gemeente Lansingerland	207.000	5%	207.000	5%	201.500	5%
Gemeente Zuidplas	165.700	4%	165.700	4%	161.200	4%
Totaal deelnemersbijdragen	4.140.800		4.140.800		4.030.100	

3.6 Projecten

De projecten (meestal investeringen met maatschappelijk nut) worden gefinancierd uit de reserves van Rottemeren. Hiertoe wordt een zogenaamd krediet verstrekt. Eventueel ontvangen subsidies vanuit cofinanciering worden hierop in mindering gebracht. De controle op de voortgang van de projecten en de uitputting van de kredieten worden bewaakt in een projectadministratie. In onderstaande tabel zijn de lopende en dit jaar afgesloten projecten opgenomen. Alleen de projecten die daartoe aanleiding geven worden nader toegelicht.

Tabel overzicht 2023

Projectnaam	Budget	Uitgaven t/m 2022	Saldo 31-12-2022	Uitgaven 2023	Uitgaven t/m 2023	Saldo 31-12-2023
Totaal Aanleg Watercompensatie A16 RWS	2.269.630	1.144.644	1.124.986	13.825	1.158.469	1.111.161
Totaal Beheer Rottekijkers	40.000	2.149	37.851	1.295	3.444	36.556
Totaal Bewegwijzeringsstelsel vanaf Rotte	379.000	353.072	25.928	34.064	387.136	-8.136
Totaal DRV't Upgrade verlegde molengangpad	999.238	224.483	774.755	8.290	232.773	766.465
Totaal Fase 2 Vaernetwerk	450.000	242.869	207.131	96.828	339.697	110.303
Totaal KI Entree Eendragstspolder	382.000	46.326	335.674	176.829	223.155	158.845
Totaal KI LBB Uitwerken Inv.planning	100.000	57.604	42.397	3.361	60.965	39.036
Totaal KI LBB Realisatie	8.774.557	1.476.055	7.298.502	1.807.493	3.283.548	5.491.009
Totaal Oeverversterking fase 1	421.760	249.073	172.687	58.315	307.388	114.372
Totaal Ontwikkellocaties fase II	197.000	94.814	102.186	12.700	107.514	89.486
Totaal Opstellen subsidie verordening	43.000	2.100	40.900	0	2.100	40.900
Totaal Rottebanbrug verb.plek aan de Rotte	328.210	60.850	267.360	63.837	124.687	203.523
Totaal Uitbreiding MTB route	351.000	33.231	317.769	34.575	67.806	283.194
Totaal Waterkwaliteit Bleiswijkse Zoom	320.915	219.367	101.548	20.000	239.367	81.548
Uitvoeringsagenda tranche 1 (deel programmamanagement)	80.000		80.000	46.208	46.208	33.792
Uitvoeringsagenda (deel Trainingsroute WAB)	18.330		18.330	11.259	11.259	7.071
Uitvoeringsagenda (Handboek meubilair)	34.000		34.000	1.145	1.145	32.856
Totaal aanleg schapenrasters - drasgebied Eendragstspolder	75.000		75.000	0	0	75.000
Renovatie monumentale inlaat	72.000		72.000	0	0	72.000
Beschoeiing landtong sluis Zevenhuizer Verlaat	150.000		150.000	0	0	150.000
Reconstructie van Oudheusdenweg en Slingerkade	150.000		150.000	0	0	150.000
Subtotaal	15.635.640	4.206.636	11.429.004	2.390.024	6.596.660	9.038.980
Afgesloten projecten:						
Totaal Bijdragen Plankosten	40.000	0	40.000		0	40.000
Totaal DRV't Verkenning HBB	100.000	1.710	98.290		1.710	98.290
Totaal Marketingplan Ook dit is de Rotte 20	12.896	5.512	7.384	9.476	14.988	-2.092
Totaal Ontw. Evenemententerr. Eendragstspolder	135.021	31.847	103.174		31.847	103.174
Totaal Ontw. Evenemententerr. Lansingerveld	350.000	23.286	326.714		23.286	326.714
Totaal Ontwikkelingsplan Rottemeren	419.296	422.821	-3.525		422.821	-3.525
Totaal Zevenhuizenplas en Bleiswijkse fles	85.393	63.344	22.049	13.106	76.450	8.943
Subtotaal	1.142.606	548.520	594.086	22.582	571.102	571.504
Totaal volume projecten	16.778.246	4.755.156	12.023.090	2.412.606	7.167.762	9.610.484

Van het totaalbudget van de lopende projecten van € 15,6 mln. wordt € 4,6 mln. gedekt uit de reserves.

Hiervan is per 31 december 2022 € 2,2 mln. gerealiseerd zodat er nog een claim ligt op de reserves van circa € 2,4 mln.

€ 11,0 mln. wordt gedekt door bijdragen derden en subsidies.

Toelichting per project voor zover relevant:

Engineering en aanleg Watercompensatie A16

De aanleg Watercompensatie is gereed. Administratief moet het project nog worden afgewikkeld met RWS.

De planning is het project in 2024 financieel af te ronden.

Beheer Rottekijkers

De Rottekijkers zijn nog van prima kwaliteit waardoor minder onderhoud nodig is geweest dan verwacht. In het bestuur van 18 december 2023 is besloten dat zolang de Rottekijkers goed zijn

en het krediet toereikend is 3 van de 4 Rottekijkers blijven staan. Voor de Rottekijker aan de Lange vaart is afgesproken dat deze na afloop van de vergunning verwijderd zou worden en dit is eind januari 2024 gebeurd. De oorspronkelijke initiatiefnemer heeft een nieuwe plek gevonden voor de Rottekijker bij de Schiehallen aan de Maas. Voor de overige 3 is begin 2024 een nieuwe omgevingsvergunning verleend.

Bewegwijzering de Rotte

Dit project is in 2023 afgerond en wordt in 2024 financieel afgewikkeld. Nieuwe bewegwijzering of aanpassing van bestaande bewegwijzering door o.a. naamswijzigingen zal vanuit beheer geregeld worden.

Verlengde Molengangpad

De gemeente Zuidplas heeft onlangs ingestemd met het in procedure brengen van het bestemmingsplan. Dat heeft ertoe geleid, dat het bestemmingsplan bij zowel Zuidplas als Lansingerland in december ter inzage is gelegd. Het project heeft inmiddels een forse vertraging opgelopen. Dat kan leiden tot financiële gevolgen voor het projectbudget. Zo is er vanwege het achterwege blijven van de benodigde besluitvorming nog niet geïnvesteerd in een nieuwe projectkostenraming. Dat betekent dat de huidige prijsontwikkelingen nog niet zijn verwerkt. Daarnaast heeft de vertraging ook gevolgen voor de subsidiebijdrage van € 1 mln. vanuit de MRDH. De MRDH heeft aangegeven de subsidiebijdrage niet langer beschikbaar te houden voor dit project zool er geen voortgang geboekt wordt. Het budget is met dit bedrag naar beneden bijgesteld. Zodra de bestemmingsplanprocedure bij beide gemeenten is afgerond, wordt opnieuw een aanvraag bij de MRDH ingediend.

Vaarnetwerk de Rotte fase 2

Het project loopt door in 2024 op een laag pitje vanwege de samenwerking met de Provincie Zuid-Holland, het Hoogheemraadschap Schieland en de Krimpenerwaard en de gemeente Zuidplas. Een aantal keer per jaar vinden hier nog overleggen plaats. Vanwege de nog lopende bezwaarprocedure is het voorstel om € 80k over te hevelen naar het project Verblijfsplek Rottebanbrug waarvan het bestuursbesluit nog niet in het AB is vastgesteld. Gemeente Zuidplas zal de afgesproken voorzieningen langs de Ringvaart in 2024 opleveren en dit jaar nog geld bij de Provincie Zuid-Holland aanvragen voor een bijdrage aan de pilot met de uitgebreide bedieningstijden van de bruggen, die nu gepland staat voor 2025.

Kwaliteitsimpuls Entree Eendragtspolder

Project is in 2023 geheel uitgevoerd. De accountantscontrole is gestart en het project zal in 2024 financieel worden afgesloten.

KI LBB Uitwerken subsidieonderzoek Inv.planning

Voor de gemeente Lansingerland is een watercompensatieopgave gerealiseerd en deze is betaald in 2023.

Het dossier voor de subsidie stad- en landverbindingen is in 2023 opgeleverd aan de PZH. Het subsidieproject Lage Bergse Bos -paden is in 2023 gerealiseerd, het dossier wordt in 2024 aan de PZH opgeleverd.

De subsidie recreatieve voorzieningen is in uitvoering. Planning van de oplevering is Q2 2024 waarna het dossier opgeleverd kan worden aan de Provincie.

Een overeenkomst met RWS voor bomencompensatie is opgesteld. Planning Q1 een akkoord te verkrijgen.

Kwaliteitsimpuls Lage Bergse Bos – Uitvoering

In de winter 2022/2023 is in februari een deel bos en aanplant solitaire bomen gerealiseerd. De planning is om in de winter 2023/2024 een volgend deel te realiseren.

Het deelproject paden is gerealiseerd.

Een deel van de recreatieve voorzieningen is uitgevoerd en dit loopt in 2024 door.

De faunatoren en de uitkijktoren is in de ontwerpfase; planning realisatie 2024.

Oeverversterking fase I

De oeverbeschoeiing bij de botenverhuur wordt in het najaar 2024 samen met de renovatie van de Sluis Zevenhuis Verlaat opgepakt. De inventarisaties voor de oevers in de Rotte zijn in voorbereiding, de uitwerking volgt in een apart voorstel bij de aanvraag van een tweede krediet.

Project ontwikkellocaties; Bleiswijkse Zoom (“Ezelsbruggetje”)

Het bestuur heeft de intentie uitgesproken om een integrale verkenning uit te voeren naar een mogelijke kwaliteitsimpuls voor dit gebied, ten laste van het project ‘Ontwikkellocaties Fase II’. SBB heeft hiervoor een projectvoorstel gemaakt. Dit wordt begin 2024 besproken in het VAAC.

Opstellen subsidieverordening

De subsidieverordening is in 2023 door alle gemeenteraden vastgesteld. Afgesproken is dat dit jaar de verordening wordt geëvalueerd. Hiervoor is een projectvoorstel gemaakt.

Verblijfsplek Rottebanbrug

Vanwege de binnengekomen bezwaren is op verzoek van de bezwaarcommissie van Lansingerland een onafhankelijk nautisch advies gemaakt en begin 2024 aangeleverd aan deze commissie. De bezwaarprocedure zal eind februari 2024 worden hervat en na een besluit van het college van Lansingerland kan het project weer worden opgepakt. Bij de provincie Zuid-Holland is een wijzigingsverzoek ingediend van de verleende subsidie.

Uitbreiding MBT route

In 2023 is het schetsontwerp gepresenteerd aan de omwonenden en belanghebbenden en is er vervolgens een Voorlopig Ontwerp opgesteld. Dit ontwerp is in januari 2024 opnieuw gepresenteerd. In februari 2024 zal met het Definitief Ontwerp de vergunning worden aangevraagd. Bij de provincie Zuid-Holland is een wijzigingsverzoek ingediend van de verleende subsidie vanwege het wijzigen van de scope (alleen uitbreiding in het Hoge Bergse Bos) en de nieuwste kostenraming.

Waterkwaliteit Bleiswijkse Zoom

Het project is afgerond en de afrekening is ingediend en afgestemd met de penvoerder HHSK.

Uitvoeringsagenda tranche I

De projecten uit de uitvoeringsagenda als ook het toetsen van nieuwe initiatieven zijn gestart. Hierover vindt geregeld en op vaste momenten afstemming met de VAAC plaats en het bestuur wordt middels een update op de hoogte gehouden van de vorderingen.

De volgende onderdelen van Tranche I zijn opgestart en in uitvoering:

- Projectmanagement

In 2023 is gestart met het uitwerken van diverse projecten uit Tranche 1. Hiervoor zijn vele verkennende gesprekken gevoerd met stakeholders en de deelnemende gemeenten. Het bestuur wordt middels de voortgangsrapportage op de hoogte gehouden van de voortgang. Daarnaast is een systematiek ontwikkeld om nieuwe initiatieven te toetsen aan het ontwikkelplan.

- Trainingsroute WAB

Voor de wielertournee rond de Willem Alexanderbaan is een juridische en technische verkenning uitgevoerd. Het rapport met diverse scenario's is in de afrondende fase. Eind maart wordt het rapport met een bestuursvoorstel voorgelegd aan het bestuur.

- Handboek meubilair

Voor het handboek is een korte verkenning uitgevoerd. Het project zal in 2024 worden opgepakt, aangezien in 2023 de prioriteit bij het MTB parcours lag vanwege de subsidie.

Nieuwe projecten:

Aanleg schapenrasters-drasgebied Eendragtspolder Hondenzonering

Dit project is gestart en de planning is dat het eind maart 2024 zal worden opgeleverd.

Renovatie monumentale inlaat

Mogelijk een tijdelijke stalen damwand of een kleidijk aanbrengen om zo de sluis te kunnen restaureren, een extern bureau onderzoekt wat goedkoopste oplossing is. Komende weken wordt een plan van aanpak gemaakt en opgestuurd naar HHSK ter goedkeuring. Na goedkeuring plan van aanpak worden drie gespecialiseerde aannemers uitgenodigd voor inschrijving. Uitgangspunt is net voor en anders net na de zomervakantie uitvoering in te gaan.

Beschoeiing Landtong sluis Zevenhuizer Verlaat

De aanbesteding door HHSK van de renovatie van de Zevenhuis Verlaat sluis en het combi project aanleg nieuwe beschoeiing landtong samen met het recreatieschap Rottmeren heeft plaatsgevonden, de planning van de werkzaamheden is start in oktober na het vaarseizoen 2024 en werkzaamheden gereed voor het vaarseizoen 2025, deze planning kan gehaald worden als er geen tegenslagen zijn tijdens de werkzaamheden.

Reconstructie van Oudheusdenweg en Slingerkade

Overleg heeft met de gemeente Zuidplas plaatsgevonden en onderzocht wordt hoe de reconstructie het beste kan worden aangepakt.

3.7 Mutaties in reserves

	Saldo 31-12-2022	Bestemming Resultaat 2022	Toevoegingen via exploitatie	Toevoegingen direct	Onttrekkingen via exploitatie	Onttrekkingen direct	Saldo 31-12-2023
ALGEMENE RESERVE	3.800.443	236.096	103.174		217.177	502.700	3.419.837
BESTEMMINGSRESERVES							
Investeringsreserve	2.730.952			118.000	103.351		2.745.601
Investeringsreserve Uitvoeringsagenda	0			384.700	12.403		372.297
Reserve Beheer Noordoever	1.866.358				120.800		1.745.558
Reserve vervangingsinvesteringen	167.380		35.000				202.380
Reserve Herinrichting Gebied A16	2.901.157				3.361		2.897.796
Afschrijvingsreserve	1.032.834				36.310		996.524
SUBTOTAAL BESTEMMINGSRESERVES	8.698.681	0	35.000	502.700	276.225	0	8.960.156
TOTAAL RESERVES	12.499.124	236.096	138.174	502.700	493.402	502.700	12.379.993

In hoofdstuk 5 onder toelichting op de balans worden de toevoegingen en onttrekkingen nader toegelicht.

3.8 Wat heeft het gekost

Overzicht van baten en lasten 2023

PROGRAMMA INSTANDHOUDING GEBIEDEN	Lasten			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Personeel	1.098.121	1.362.900	1.247.000	1.177.982
Materieel	3.209.087	3.134.800	3.332.700	3.733.957
Totaal Gebiedsbeheer	4.307.208	4.497.700	4.579.700	4.911.939
Personeel	11.444	42.300	43.000	19.626
Materieel	0	0	75.000	41.607
Totaal Maatschappelijke betrokkenheid	11.444	42.300	118.000	61.233
Personeel	63.957	79.500	100.000	95.368
Totaal Plannen maken	63.957	79.500	100.000	95.368
Personeel	184.902	200.800	195.000	182.620
Materieel	6.418	7.300	7.300	25.697
Totaal Bestuurlijke diensten	191.320	208.100	202.300	208.317
Personeel	217.802	149.700	187.000	199.684
Materieel	7.786	18.200	31.500	46.784
Totaal Financiële diensten	225.588	167.900	218.500	246.467
Personeel	19.470	47.000	28.000	31.825
Materieel	8.546	3.700	3.700	0
Totaal Juridische diensten	28.016	50.700	31.700	31.825
Totaal Ondersteuning	444.924	426.700	452.500	486.609
Totaal deelnemersbijdragen	0	0	0	0
Saldo gewone bedrijfsvoering	4.827.533	5.046.200	5.250.200	5.555.149
Totaal kredieten	83.252	0	143.100	185.180
Saldo van baten en lasten	4.910.785	5.046.200	5.393.300	5.740.328
Totaal mutatie reserves	35.000	35.000	35.000	138.174
Saldo	4.945.785	5.081.200	5.428.300	5.878.502

Baten	Baten			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
	0	0	0	0
	854.603	783.300	923.300	1.009.780
	854.603	783.300	923.300	1.009.780
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	0	0	0	21.744
	0	0	0	21.744
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	56.816	0	350.000	477.038
	56.816	0	350.000	477.038
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	0	0	0	0
	56.816	0	350.000	498.782
	4.030.100	4.140.800	4.140.800	4.140.800
	4.941.519	4.924.100	5.414.100	5.649.362
	0	0	0	157.062
	4.941.519	4.924.100	5.414.100	5.806.424
	240.362	157.100	300.200	493.403
	5.181.881	5.081.200	5.714.300	6.299.826

Saldo	Saldo			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
	1.098.121	1.362.900	1.247.000	1.177.982
	2.354.484	2.351.500	2.409.400	2.724.177
	3.452.605	3.714.400	3.656.400	3.902.159
	11.444	42.300	43.000	19.626
	0	0	75.000	41.607
	11.444	42.300	118.000	61.233
	63.957	79.500	100.000	95.368
	63.957	79.500	100.000	95.368
	184.902	200.800	195.000	182.620
	6.418	7.300	7.300	3.953
	191.320	208.100	202.300	186.573
	217.802	149.700	187.000	199.684
	-49.030	18.200	-318.500	-430.255
	168.772	167.900	-131.500	-230.571
	19.470	47.000	28.000	31.825
	8.546	3.700	3.700	0
	28.016	50.700	31.700	31.825
	388.108	426.700	102.500	-12.173
	-4.030.100	-4.140.800	-4.140.800	-4.140.800
	-113.986	122.100	-163.900	-94.213
	83.252	0	143.100	28.118
	-30.734	122.100	-20.800	-66.095
	-205.362	-122.100	-265.200	-355.228
	-236.096	0	-286.000	-421.324

4. Paragrafen

4.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen weerspiegelt de mate waarin het schap in staat is middelen vrij te maken om de risico's die zich in de praktijk voordoen op te vangen zonder dat dit betekent dat het beleid veranderd/ ingekrompen moet worden.

Conform de nota weerstandsvermogen wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen. Voor de waardering van de toereikendheid van het weerstandsvermogen wordt de volgende tabel gehanteerd.

Ratio weerstandsvermogen

Waarderingscijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Risicoanalyse

Risico's	Aard van het risico	Financiële omvang risico	Kans van optreden* H / M / L	Impact (meerjarig)
1. Stortplaats Hoge Bergse Bos	Grondwaterverontreiniging	€ 87.000	L	€ 17.400
2. Renterisico's	De renterisiconorm schrijft voor hoeveel maximaal geleend mag worden voor een periode langer dan 1 jaar.	n.v.t.	n.v.t.	€ 0
3. Specifieke risico's op projecten, inkoop, bijdragen derden etc.	In de bedrijfsvoering van het recreatieschap kunnen zich risico's voordoen op specifieke onderdelen. Dit kunnen ook risico's betreffen m.b.t. subsidies.	Niet kwantificeerbaar	L	€ 0
4. Niet gekwantificeerde risico's	Hier wordt uitgegaan van 2% van de structurele inkomsten.	€ 108.000	n.v.t.	€ 64.000

*De financiële impact wordt berekend door bij een hoog risico 80%, bij een gemiddeld risico 50% en bij een laag risico 20% van het bedrag van de financiële omvang te nemen.

Risico 1: Nazorg grondwaterverontreiniging stortplaats Hoge Bergse Bos

Uit de eindinspectie van de stortplaats in het Hoge Bergse Bos is gebleken dat het beheerssysteem dat rondom de stortheuvels is aangelegd niet optimaal werkt. Er is een (klein) risico dat in de toekomst een verontreiniging in het grondwater in de omgeving wordt vastgesteld, waardoor bodemsaneringsmaatregelen noodzakelijk zijn. Met dit risico is in het door Gedeputeerde Staten goedgekeurde nazorgplan geen rekening gehouden. Indien een dergelijke saneringsnoodzaak aanwezig is, dan is de provincie Zuid-Holland van mening dat het recreatieschap gedurende 10 jaar (tot 1 juli 2025) rekening moet houden met kosten op basis van de maatregelen en de mogelijke kosten die op € 87.000 worden geraamd wat bij een lage kans leidt tot een impact van € 17.400. Het recreatieschap kan zich vinden in deze benadering die goedkoper is dan het hernieuwd aanleggen van de drainage.

Risico 4: Niet gekwantificeerde risico's

Hier wordt uitgegaan van 2% van de structurele inkomsten. Voor dit beleid volgt het schap het rijksbeleid voor gemeenten. Het rijk stelt voor gemeenten, die vallen onder het artikel 12-regime, de minimale buffer van de algemene reserve op 2% van de som van de structurele inkomsten. Dit bedrag is daarmee het minimaal gewenste/benodigde weerstandsvermogen voor niet gekwantificeerde risico's.

Ratio Weerstandsvermogen

Zoals hiervoor aangegeven wordt de ratio weerstandsvermogen berekend om te bepalen of het schap in staat is voldoende financiële middelen vrij te maken voor het dekken van de risico's op het moment dat de risico's zich voordoen. Het saldo van de algemene reserve per 31 december 2022 bedraagt vóór resultaatbestemming € 3,4 mln.

Voor toekomstige uitgaven van de projectkredieten ligt er een claim op de algemene reserve van € 0,2 mln. Het bedrag aan toegezegde kredieten voor 2023 bedraagt € 0,6 mln.

Het onbelaste saldo van de algemene reserve bedraagt dan € 3,2 mln.

De maximum omvang van de gekwantificeerde risico's bedraagt € 195k. Daarmee is de ratio van het Weerstandsvermogen uitstekend te noemen.

Kengetallen BBV

In het BBV (=financiële regelgeving voor gemeenten, provincies, Gemeenschappelijke Regelingen) staat dat er in de jaarstukken enkele kengetallen moeten worden opgenomen.

Normen:

Netto schuldquote: < 90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is meest risicovol.

Solvabiliteitsratio: > 50% is minst risicovol, 20 - 50% is neutraal, < 20% is meest risicovol.

Structurele exploitatieruimte: evenwicht (0 of positief).

De kengetallen staan in onderstaande tabel.

Kengetallen	Rekening 2023	Begroting 2023	Rekening 2022
netto schuldquote	-173	-175	-204
solvabiliteitsrisico	59%	72%	58%
structurele exploitatieruimte	6%	0%	5%

Deze kengetallen geven enig inzicht in de financiële positie en de financiële weerbaar- en wendbaarheid van de organisatie.

De netto schuldquote geeft een beeld van het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Een negatieve schuldquote geeft in feite aan dat er per saldo geen sprake is van een schuld.

De solvabiliteitsratio wordt berekend als het percentage van het totale eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen van het schap. Dit geeft inzicht in de mate waarin het schap in staat is om aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

Het kengetal “structurele exploitatieruimte” geeft aan of de structurele baten groter zijn dan de structurele lasten. Dit wordt in het kengetal als percentage van de totale baten uitgedrukt. Dit kengetal zegt in feite iets over het structurele jaarrekeningsaldo, d.w.z. zonder alle incidentele baten en lasten.

4.2 Onderhoud kapitaalgoederen

Het goed onderhouden van de gebieden is een belangrijke taak voor het schap om duurzaam gebruik mogelijk te maken. Als basis voor het plannen van regulier- en groot onderhoud en vervangingsinvesteringen wordt het Terrein Beheer Model (TBM) gehanteerd. Dit model is gebaseerd op zogenaamde doeltypen (bijvoorbeeld speel- en ligweide, strand of bos) waarvoor een gestandaardiseerde inrichting met daarbij behorende onderhoudscycli en normkosten zijn bepaald. Het totaal aan oppervlaktes, stuks en lengte van de aanwezige doeltypes bepaalt met de cycli en de normkosten de geplande lasten voor meerjarig duurzaam onderhoud.

De geplande lasten van groot onderhoud fluctueren van jaar tot jaar. Dit kan een direct en groot effect hebben op het jaarresultaat en daarmee op de jaarlijkse deelnemersbijdrage. Om dit ongewenste effect zoveel mogelijk te voorkomen heeft het schap ervoor gekozen om een egalisatievoorziening groot onderhoud in te stellen. Jaarlijks wordt een vastgestelde dotatie ten laste van de exploitatie gebracht en de werkelijke onderhoudslasten worden ten laste van de Voorziening verantwoord.

Jaarlijks worden de geplande lasten, de dotatie en de werkelijke kosten gemonitord. Elk jaar wordt de dotatie opnieuw berekend en vastgesteld tenzij uit de monitoring volgt dat eerder een bijstelling nodig is. In 2023 is gestart met een nieuwe herijking, deze zal in 2024 worden doorgevoerd.

De onttrekking aan de voorziening Groot Onderhoud in 2023 bedraagt exclusief de personeelscomponent € 968.685. De werkelijke lasten zijn verantwoord op de Voorziening Groot Onderhoud. De prognose van 2022 was € 1.326.325 (excl. p-comp). Het verschil tussen de prognose en de werkelijke onttrekking is circa € 284.000 en is vooral veroorzaakt door het verschuiven van werkzaamheden en wijzigingen in de MJP-cyclus:

Doorgeschoven werkzaamheden voorgaande jaren	Mutatie 2023
Harde oevers 2021	38.000
Bos 2022	47.000
Halfverharding 2022	48.000
Asfalt 2022	310.000
	443.000
Herplande werkzaamheden en overige Doorgeschoven naar 2024	
Asfalt 2023 (i.v.m. doorschuif 2022)	492.000
Halfverharding 2023 (i.v.m. doorschuif 2022)	240.000
Overige (per saldo)	-5.000
	727.000
Totale mutatie t.o.v begroting 2023	-284.000

Onderstaande tabel laat het verwachte verloop van de voorziening Groot Onderhoud zien voor de komende jaren. De dotatie 2024 is geïndexeerd met 8,4 % en vanaf 2025 met 6,8 % zoals vastgesteld door de financiële werkgroep gemeenschappelijke regelingen. Daarnaast wordt in de programmabegroting 2025 een extra dotatie voorgesteld vanaf 2025 van € 52.000.

STAND VOORZIENING	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Stand voorziening 1 januari	2.966.277	3.509.392	1.375.253	1.412.973	1.713.891	1.525.730	1.616.092	1.903.872	-526.877	-402.933
Dotatie	1.740.800	1.740.900	1.911.280	1.911.280	1.911.280	1.911.280	1.911.280	1.911.280	1.911.280	1.911.280
Onttrekking (incl Pen Index)	1.197.685	3.875.039	1.873.560	1.610.362	2.099.442	1.820.918	1.623.500	4.342.029	1.787.336	1.676.737
Stand voorziening 31 december	3.509.392	1.375.253	1.412.973	1.713.891	1.525.730	1.616.092	1.903.872	-526.877	-402.933	-168.389

Door de sterk verhoogde indexen van de afgelopen jaren wordt het saldo van de voorziening vanaf 2030 negatief.

De komende jaren, mede afhankelijk van de realisatie en rekening houdend met de uitkomsten van de herijking van het Terrein Beheer model, moet worden gezien of een extra dotatie nodig is.

4.3 Financiering

Kasgeldlimiet

Tot het kasgeld behoren alle vlottende schulden < 1 jaar, de contante gelden in kas, de uitgaande gelden < 1 jaar en de tegoeden/ schulden rekening-courant. Doel van de kasgeldlimiet is het beperken van de renterisico's op de korte schuld. De korte schuld is bedoeld voor de lopende uitgaven en zodoende is de limiet gekoppeld aan het begrotingstotaal. De kasgeldlimiet is vastgesteld op 8,2% van het totaal van de jaarbegroting bij aanvang van het jaar.

Bij dit schap wordt voldaan aan de kasgeldlimiet, aangezien er per saldo geen sprake is van een kortlopende schuld.

Renterisiconorm

De renterisiconorm stelt een limiet aan het renterisico over de lange termijn financiering. Het renterisico is het geldbedrag aan leningen dat in een bepaald jaar aan renteherziening en herfinanciering onderhevig is. Het renterisico mag maximaal 20% van het begrotingstotaal per 1 januari van het betreffende kalenderjaar bedragen. De renterisiconorm benadrukt het belang van een goede spreiding van de leningenportefeuille en de renterisico's.

De renterisiconorm is voor dit schap niet van toepassing, aangezien er geen sprake is van opgenomen geldleningen. Ook voor de komende 4 jaren worden geen geldleningen verwacht.

Schatkistbankieren

Bij het schatkistbankieren wordt dagelijks het saldo bij een vastgesteld drempelbedrag overgeboekt op een bankrekening ten gunste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Omgekeerd kan het saldo ook worden aangevuld ten laste van de rekening-courant die een decentrale overheid heeft bij de schatkist. Voor het schap zijn de benodigde overeenkomsten met het Rijk afgesloten.

Zie verder het overzicht in de toelichting op de balans, onderdeel Schatkistbankieren.

4.4 Grondbeleid

Het Dagelijks Bestuur van het Recreatieschap Rottemeren heeft begin 2016 de nota grondbeleid vastgesteld, waarin de volgende uitgangspunten centraal staan Grond is een middel en geen doel.

- Bij en met de inzet van grond wordt financiële optimalisatie nagestreefd.
- Met de inzet van grond wordt samenwerking met gebiedspartijen gezocht.
- Hoewel het schap zelf geen grond- of opstalexploitaties voert, heeft zij in haar aanpak een actieve houding. Hierbij stuurt zij – in samenwerking met de andere gebiedspartijen - actief op programmering, kostenbeheersing en opbrengstoptimalisatie.
- Het schap werkt innovatief en extern gericht, zoekt naar nieuwe verbanden en geeft waar mogelijk ruimte aan nieuwe technologieën en duurzame toepassingen.
- Het schap neemt in beginsel niet risicodragend deel in gebieds- en vastgoedontwikkelingen en niet zelf grond-of opstalexploitaties voert.
- Bij de inzet van grond en vastgoed werkt het schap transparant en marktconform.

Financieel

Naast het algemene uitgangspunt van financiële optimalisatie is de inzet vooral gericht geweest op het behoud van het huidige niveau van inkomsten in de schapsbegroting, zulks in relatie tot de met eigendom/erfpacht samenhangende kosten. Door het aanhoudende herstel van de economie zal de investeringsbereidheid bij ontwikkelende partijen toenemen, maar concrete investeringsvoorbeelden zijn nog niet voor handen.

Oppervlakte:	31-12-2023	31-12-2022	Toelichting mutatie:
Totaal	1.254ha	1.254 ha	n.v.t.

Deze tabel betreft de grondpositie; in het onderdeel “economisch beheer” van het deelproduct Gebiedsbeheer wordt ingegaan op het beheerareaal en eventuele mutaties hierin. In 2023 zijn er geen mutaties geweest in de grondposities.

Peildatum voor deze tabel is de kadastrale registratie per 31 december 2023.

4.5 Bedrijfsvoering

Dienstverlening Staatsbosbeheer

Rottemeren is een bestuurlijke organisatie en heeft geen eigen personeel in dienst. Uitvoering van de eigen kerntaken vereist derhalve een derde uitvoerende partij. Dit is Staatsbosbeheer. De samenwerking is in 2024 verlengd voor onbepaalde tijd. Bij de samenwerkingsovereenkomst hoort een volmacht- en mandaatlijst.

Tot en met 2021 is afgerekend op basis van 'fixed price', uitgesplitst naar onderdeel van de bedrijfsvoering.

Voor 2023 rekenen wij af, conform de vastgestelde PDC, op basis van de werkelijk gemaakt uren maal het voor 2023 afgesproken tarief.

Hierdoor ontstaat inzicht in de inspanning op de verschillende begrotingsposten. Voor begeleiding regulier en groot onderhoud geldt de norm van 30% van de werkelijk bestede materiele uitgaven.

Dienstverlening Staatsbosbeheer		
Deelproducten	Gewijzigde Begroting 2023	Rekening 2023
Beheerinformatie	92.000	93.903
Uitvoeren Terreininspecties	118.000	65.020
Ondersteuning recreatie-, landschaps- en natuurbeheer	20.000	14.458
Uitvoeren en begeleiding Terreinbeheer	402.000	393.318
Omgevingscommunicatie	125.000	138.261
Beheer vastgoed en gronden (rentmeesterschap)	120.000	119.331
Toezicht en Handhaving	340.000	333.368
Vergunningen, ontheffingen en toestemmingen	30.000	20.324
Gebiedsbeheer	1.247.000	1.177.982
Beheer subsidieverordening	20.000	5.390
Vrijwilligers en actief burgerschap	23.000	14.236
Maatschappelijke betrokkenheid	43.000	19.626
Voorbereiden programma's en projectmanagement	100.000	95.368
Plannen maken	100.000	95.368
Bestuurlijke diensten	195.000	182.620
Financiële diensten	187.000	199.684
Juridische diensten	28.000	31.825
Ondersteuning	410.000	414.129
Totaal personele lasten	1.800.000	1.707.105

De lasten (Dienstverlening Staatsbosbeheer) zijn met € 93k achtergebleven.

Dit betreft met name Gebiedsbeheer (- € 69) en Maatschappelijke betrokkenheid (- € 23).

Gebiedsbeheer

De inzet voor uitvoeren terreininspecties is lager uitgevallen dan geraamd.

Maatschappelijke betrokkenheid

De begrote uren voor begeleiding subsidieverordening zijn niet volledig benut door de vertraging van de invoering van de subsidieverordening.

Samenvatting

Wij hebben de volgende afrekenmethodiek toegepast voor begrotingsjaar 2023:

1. De standaard dienstverlening te verrekenen op maximaal het totaalbudget bedrijfsvoering incl. goedgekeurd meerwerk tegen werkelijke kosten dan wel werkelijke uren maal het afgesproken tarief;
2. De begeleiding voor regulier en groot onderhoud te maximeren op 30% van de werkelijke materiele kosten voor uitbesteed werk.

Rechtmatigheidsverantwoording

Uitgangspunten

De rechtmatigheidsverantwoording heeft betrekking op drie criteria: begrotingscriterium, voorwaardencriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium.

Het voorwaardencriterium:

Alle financiële beheers-handelingen zijn verricht in overeenstemming met wet- en regelgeving.

Het begrotingscriterium:

Alle lasten in het begrotingsjaar vallen binnen de begroting (incl. wijzigingen) zoals door het algemeen bestuur is goedgekeurd. Een aantal begrotingsoverschrijdingen is niet verwijtbaar aan het dagelijks bestuur, bijvoorbeeld omdat ze niet voorzienbaar waren of omdat er ook hogere baten aan ten grondslag liggen.

Het misbruik & oneigenlijk gebruik criterium:

Het dagelijks bestuur heeft voldoende waarborgen genomen om te voorkomen dat als gevolg van misbruik of oneigenlijk gebruik van wet- en regelgeving ten onrechte overheids subsidies of -uitkeringen zijn verleend of een te laag dan wel geen bedrag aan heffingen aan het recreatieschap is betaald.

Verder dient hierbij opgemerkt te worden dat rechtmatigheid breder is dan bovengenoemde 3 criteria. De andere 6 criteria (calculatie, valuterings, adressering, volledigheid, aanvaardbaarheid en levering) worden afgedekt door het getrouw beeld en de accountant zal hierover haar oordeel geven. Het dagelijks bestuur is niet verplicht om hier afzonderlijk over te rapporteren.

Rechtmatigheidsverantwoording 2023

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor een rechtmatige uitvoering van de begroting. Waar het tot 2022 nog gebruikelijk was dat de controlerend accountant de controle uitvoert en hierover rapporteert aan het algemeen bestuur, rapporteert het dagelijks bestuur dit vanaf boekjaar 2023 zelfstandig door middel van de rechtmatigheidsverantwoording.

Het dagelijks bestuur van het Recreatieschap geeft aan in hoeverre de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, en ook de balansmutaties, rechtmatig tot stand zijn gekomen. Dit houdt in dat deze in overeenstemming zijn met de bepalingen vermeld in de documenten van de lijst met relevante wet- en regelgeving van het normenkader rechtmatigheid 2023 zoals

vastgesteld door het algemeen bestuur en de grenzen inzake toelichtingen opgenomen in de financiële verordening 2023 van het Recreatieschap, eveneens vastgesteld door het algemeen bestuur.

In het normenkader rechtmatigheid is opgenomen dat een grens voor de rechtmatigheidsverantwoording van 1% van de lasten en mutaties in de reserves wordt gehanteerd (€ 58.785). In de paragraaf bedrijfsvoering worden eventuele geconstateerde afwijkingen (fouten of onduidelijkheden) groter van €10.000,- én meer dan 10% nader toegelicht e.e.a. conform de financiële verordening 2023 van het Recreatieschap.

Programma instandhouding gebieden	Begroting na wijziging	Rekening	Afwijking
Totaal lasten	€ 5.428.300	€ 5.878.502	€ 450.202

De overschrijding van de lasten heeft betrekking op de volgende programma onderdelen:

Onderdeel	Afwijking
1. Wijziging boekhoudkundige verwerking dotatie voorziening groot onderhoud	€ 195.000
2. Dotatie voorziening oninbaarheid	€ 95.663
3. Projectkredieten	€ 103.174
4. Overige posten (gesaldeerd)	€ 56.365
Totale overschrijding	€ 450.202

Ad 1:

De vastgestelde dotatie aan de voorziening groot onderhoud gebouwen dient via de exploitatie toegevoegd te worden. De dotatie wordt gedekt via een onttrekking aan de algemene reserve.

Ad 2:

Bij het bepalen van de voorziening voor oninbaarheid bij het opmaken van de jaarrekening worden de dotatie en de vrijval separaat van elkaar geboekt. De vrijval van de oninbaar geachte vorderingen uit het verleden bedroeg € 73.000. Per saldo bedraagt de dotatie € 22.000, wat binnen de tolerantiegrens valt.

Ad 3:

Betreft de verwerking van het afgesloten project Evenemententerrein Eendragtspolder. Het bedrag wordt gecompenseerd door baten derden, verantwoord onder de batenkant van de projectkredieten.

Ad 4:

Betreft het saldo van de overige over- en onderschrijdingen op onderdeelniveau. De individuele posten blijven binnen de verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten (€ 58.375).

Conclusie in het kader van de begrotingsrechtmatigheid:

Met betrekking tot de begrotingsrechtmatigheid is de afwijking € 450.000, waarvan € 355.000 passend is binnen het beleid. Voor de posten 2 en 3 is dit op basis van de samenhangende baten en voor post 1 op basis van de onttrekking uit de algemene reserve conform het AB-besluit.

De resterende afwijking wordt aangemerkt als onrechtmatig.

Het totaal van de afwijking blijft binnen de verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten.

Conclusie in het kader van de kredietrechtmatigheid:

Met betrekking tot de kredietrechtmatigheid constateert het dagelijks bestuur dat er geen overschrijdingen zijn die de rapporteringstolerantie overstijgen (overschrijdingen van > 10% van het budget met een minimum van € 10.000). Het totaal van de afwijkingen blijft binnen de verantwoordingsgrens van 1% van de totale lasten.

4.6 Openbaarheidspaaragraaf

Inleiding en kader

De Wet open overheid (WOO) is 1 mei 2022 in werking getreden. Met deze op grond van de WOO verplichte openbaarheidspaaragraaf dient verantwoording afgelegd over de uitvoering van de WOO over het verslagjaar 2023 in het jaarverslag 2023.

Openbaarheidspaaragraaf

De openbaarheidspaaragraaf beschrijft de activiteiten die in 2023 zijn uitgevoerd op de thema's verbetering informatiehuishouding en de actieve en passieve openbaarmaking.

Verbetering informatiehuishouding

In 2023 zijn de volgende activiteiten gerealiseerd:

- **Bewustwording:** In de organisatie wordt binnen het project en bij reguliere trainingen van 360 gecommuniceerd hoe er gewerkt moet worden met documenten met behulp van de infographic 'wat sla ik waar op'. Het blijkt in de praktijk nog lastig te zijn, er is meer aandacht en ondersteuning nodig voor de medewerkers. Er wordt een hulpmiddel ontwikkeld dat afdelingen en provinciale eenheden moet helpen bij het opslaan van documenten.
- **Berichtenarchivering:** In 2024 komt er vanuit het Rijk een nieuwe richtlijn beschikbaar voor het archiveren van berichten en in 2023 is er een impactanalyse opgesteld.
- **E-mailarchivering:** Het opstellen van de impactanalyse wordt uitgevoerd zodra de richtlijnen vanuit het Rijk helder zijn.
- **Ontwikkeling Informatiesysteem:** Microsoft Teams is in de organisatie ingevoerd. Vanwege veiligheidsissues en gebrek aan voldoende capaciteit is de integratie van MS Teams en 360 nog niet operationeel, het is in de testfase.
- **Datamanagement:** Er is een verkenning datamanagement gestart dat in 2024 wordt afgerond.
- **KWIV-profielen:** In 2022 is er gewerkt aan de implementatie van het Kwaliteitsraamwerk Informatievoorziening (KWIV) om zicht te krijgen op benodigde formatie en competenties van medewerkers. Alle I-functies zijn gekoppeld aan een beschikbaar profiel. Met collega-organisaties is er gewerkt aan de uitwerking van profielen voor informatieprofessionals.

De trend van de jaarlijkse meting informatiehuishouding laat een kleine stijging zien ten opzichte van voorgaande jaren.

Actieve openbaarmaking

De ontwikkeling van een platform (PLOOI) waar alle overheden hun openbaar te maken documenten konden plaatsen, is stopgezet. Het kabinet heeft besloten om eerst een eenvoudiger variant met een verwijzindex en een zoekfunctie te ontwikkelen. Deze variant is inmiddels operationeel. Deelname aan dit platform is momenteel nog op vrijwillige basis, waarbij de recreatieschappen en CBG nog niet zijn aangesloten. Woo-verzoeken en besluiten worden nog steeds op de website van het betreffende recreatieschap openbaar gemaakt.

Vanwege vertraging in de realisatie van het publicatieplatform, is ook de inwerkingtreding van het actieve openbaarmakingsdeel van de Woo vertraagd. Staatsbosbeheer handelt de Woo verzoeken af namens de schappen en volgt de ontwikkelingen nauwlettend, maar gezien de financiële situatie, waarin de nieuwe taken beperkt worden vergoed, neemt het geen leidende rol op zich.

Passieve openbaarmaking

	Aantal verzoeken	Gemiddelde behandeltijd in dagen
2022	1	74
2023	1	82

RECREATIESCHAP ROTTEMEREN

5. JAARREKENING 2023

5.1 Balans per 31 december 2023

ACTIVA	31 december 2023	31 december 2022
Vaste activa		
Materiële vaste activa	6.317.886	5.807.570
Investerings met economisch nut	3.545.476	3.558.158
Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	2.772.410	2.249.412
Vlottende activa		
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	14.812.347	15.552.669
Vorderingen op openbare lichamen	302.353	679.158
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < dan 1 jaar	14.374.584	14.799.277
Overige vorderingen	135.410	74.234
Liquide middelen	38.616	83.614
Banksaldi	38.616	83.614
Overlopende activa	621.991	535.394
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	428.072	382.337
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	193.919	153.057
Totaal	21.790.840	21.979.247

PASSIVA	31 december 2023	31 december 2022
Vaste passiva		
Eigen vermogen	12.801.317	12.735.220
Algemene reserve	3.419.837	3.800.443
Bestemmingsreserves	8.960.156	8.698.681
Gerealiseerde resultaat	421.324	236.096
Voorzieningen	3.938.269	3.224.311
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	3.704.392	2.966.277
Voorzieningen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	233.877	258.034
Vlottende passiva		
Netto-vlottende schulden rentetypische looptijd < 1 jaar	41.929	86.699
Overige schulden	41.929	86.699
Overlopende passiva	5.009.325	5.933.017
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	459.161	304.845
De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren	4.548.313	5.625.496
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	1.851	2.676
Totaal	21.790.840	21.979.247

5.2 Overzicht van baten en lasten 2023

PROGRAMMA INSTANDHOUDING GEBIEDEN	Lasten			
	Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
Personeel	1.098.121	1.362.900	1.247.000	1.177.982
Materieel	3.209.087	3.134.800	3.332.700	3.733.957
Totaal Gebiedsbeheer	4.307.208	4.497.700	4.579.700	4.911.939
Personeel	11.444	42.300	43.000	19.626
Materieel	0	0	75.000	41.607
Totaal Maatschappelijke betrokkenheid	11.444	42.300	118.000	61.233
Personeel	63.957	79.500	100.000	95.368
Totaal Plannen maken	63.957	79.500	100.000	95.368
Personeel	184.902	200.800	195.000	182.620
Materieel	6.418	7.300	7.300	25.697
Totaal Bestuurlijke diensten	191.320	208.100	202.300	208.317
Personeel	217.802	149.700	187.000	199.684
Materieel	7.786	18.200	31.500	46.784
Totaal Financiële diensten	225.588	167.900	218.500	246.467
Personeel	19.470	47.000	28.000	31.825
Materieel	8.546	3.700	3.700	0
Totaal Juridische diensten	28.016	50.700	31.700	31.825
Totaal Ondersteuning	444.924	426.700	452.500	486.609
Totaal deelnemersbijdragen	0	0	0	0
Saldo gewone bedrijfsvoering	4.827.533	5.046.200	5.250.200	5.555.149
Totaal kredieten	83.252	0	143.100	185.180
Saldo van baten en lasten	4.910.785	5.046.200	5.393.300	5.740.328
Totaal mutatie reserves	35.000	35.000	35.000	138.174
Saldo	4.945.785	5.081.200	5.428.300	5.878.502

Baten			
Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
0	0	0	0
854.603	783.300	923.300	1.009.780
854.603	783.300	923.300	1.009.780
0	0	0	0
0	0	0	0
0	0	0	0
0	0	0	0
0	0	0	0
0	0	0	21.744
0	0	0	21.744
0	0	0	0
56.816	0	350.000	477.038
56.816	0	350.000	477.038
0	0	0	0
0	0	0	0
0	0	0	0
56.816	0	350.000	498.782
4.030.100	4.140.800	4.140.800	4.140.800
4.941.519	4.924.100	5.414.100	5.649.362
0	0	0	157.062
4.941.519	4.924.100	5.414.100	5.806.424
240.362	157.100	300.200	493.403
5.181.881	5.081.200	5.714.300	6.299.826

Saldo			
Realisatie 2022	Primaire begroting 2023	Begroting 2023 na wijziging	Realisatie 2023
1.098.121	1.362.900	1.247.000	1.177.982
2.354.484	2.351.500	2.409.400	2.724.177
3.452.605	3.714.400	3.656.400	3.902.159
11.444	42.300	43.000	19.626
0	0	75.000	41.607
11.444	42.300	118.000	61.233
63.957	79.500	100.000	95.368
63.957	79.500	100.000	95.368
184.902	200.800	195.000	182.620
6.418	7.300	7.300	3.953
191.320	208.100	202.300	186.573
217.802	149.700	187.000	199.684
-49.030	18.200	-318.500	-430.255
168.772	167.900	-131.500	-230.571
19.470	47.000	28.000	31.825
8.546	3.700	3.700	0
28.016	50.700	31.700	31.825
388.108	426.700	102.500	-12.173
-4.030.100	-4.140.800	-4.140.800	-4.140.800
-113.986	122.100	-163.900	-94.213
83.252	0	143.100	28.118
-30.734	122.100	-20.800	-66.095
-205.362	-122.100	-265.200	-355.228
-236.096	0	-286.000	-421.324

Met ingang van begrotingsjaar 2022 is gekozen voor één programma; het programma “Instandhouding gebieden”. Het programma is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- Gebiedsbeheer
- Maatschappelijke betrokkenheid
- Plannen maken

Daarnaast:

- Overhead
- Algemene dekkingsmiddelen
- Projectkredieten
- Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Het overzicht van lasten en baten is als volgt opgebouwd:

Saldo van baten en lasten

Dit onderdeel betreft de exploitatielasten en –baten van de structurele activiteiten. Dit zijn de jaarlijks min of meer in dezelfde vorm terugkerende activiteiten. Op basis van deze informatie kunnen meerjarige trends en ontwikkelingen worden geschetst.

Baten en lasten Projectkredieten

De projectkredieten hebben betrekking op uitgaven gerelateerd aan activiteiten die zorgen voor veranderingen in de natuur- en recreatiegebieden, zoals investeringen met maatschappelijk nut in de openbare ruimte. Deze uitgaven worden gedekt vanuit bijdragen derden (subsidies, bijdragen) en/of onttrekkingen aan de algemene of bestemmingsreserves.

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Dit onderdeel omvat alle mutaties (stortingen en onttrekkingen) in de reserves.

5.3 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

De jaarrekening is opgesteld met inachtneming van de voorschriften, die het Besluit begroting en verantwoording (BBV) en de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector daarvoor geven. Voor zover niet anders vermeld, worden de activa en passiva gepresenteerd in afgeronde bedragen van € 1.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden. Baten en lasten worden verantwoord tot hun brutobedrag.

Verder worden de uitgangspunten van de financiële verordening van het schap gehanteerd.

Balans

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa zijn fysiek aanwezige activa. Het BBV kent de volgende soorten materiële vaste activa:

- investeringen met een economisch nut;
- investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven;
- investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut.

Investerings hebben een economisch nut indien ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Alle investeringen met een economisch nut > € 25.000 worden conform de financiële verordening geactiveerd.

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd en over de gebruiksduur afgeschreven.

Alle materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de oorspronkelijke verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs, verminderd met de ontvangen subsidies en bijdragen die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen van vaste activa worden onafhankelijk van het resultaat van het boekjaar in aanmerking genomen.

De volgende richtlijnen zijn grotendeels gehanteerd voor de afschrijvingstermijnen:

- gronden en terreinen	geen afschrijving
- bedrijfsgebouwen	25, 30 of 35 jaar
- grond- weg- en waterbouwkundige werken	10-35 jaar
- machines, apparaten en installaties	4,5,6,7,10 of 15 jaar
- overige materiele vaste activa	afhankelijk van de gebruiksduur

Investerings met economisch nut

Investerings hebben een economisch nut wanneer ze verhandelbaar zijn en/of indien ze kunnen bijdragen aan het genereren van middelen. Investerings met economisch nut boven € 25.000 worden geactiveerd.

Investerings met maatschappelijk nut in de openbare ruimte

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut moeten door gewijzigde regelgeving per 1 januari 2018 worden geactiveerd. De richtlijn is dat Investerings met maatschappelijk nut boven € 25.000 per component worden geactiveerd.

Indien investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut worden geactiveerd, vindt de afschrijving hiervan eveneens lineair plaats.

In erfpacht uitgegeven gronden

Voor de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwig durende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Eventuele afkoopsommen voor voortdurende contracten zijn verwerkt onder de langlopende schulden en vervallen naar rato van afkoopperiode vrij ten gunste van het resultaat.

Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht. De voorziening wordt statisch bepaald op basis van de geschatte inningskansen.

Liquide middelen

De banksaldi worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Overlopende activa

De overlopende activa (nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen) worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Eigen vermogen

Dit betreft de Algemene Reserve, de bestemmingsreserves en het gerealiseerde resultaat.

Voorzieningen

De onderhoudsegalisatievoorzieningen zijn gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren grootonderhoud aan de kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn. In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

De voorzieningen van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden, worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer, de netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar en de overlopende passiva

Deze posten worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

5.4 Toelichting op de balans

Vaste activa

Materiële vaste activa

Investerings met een economisch nut

De boekwaarde van de investeringen met een economisch nut had het volgende verloop:

Investerings met een economisch nut	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Extra afschrijvingen	Afschrijvingen	Bijdrage van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Gronden en Terreinen	3.328.573	-	-	-	-	-	3.328.573
Bedrijfsgebouwen	229.585	0	0	12.682	0	0	216.903
	3.558.158	0	0	12.682	0	0	3.545.476

Van de gronden die in eigendom zijn van Natuur- en Recreatieschap Rottemeren, totaal 1254 hectaren, zijn enkele gronden uitgegeven in erfpacht, met name aan exploitanten. Dit leidt jaarlijks tot erfpachtopbrengsten. Met deze exploitanten zijn langdurige erfpachtcontracten afgesloten.

De bedrijfsgebouwen betreft de Sluiswachterswoning Rottekade 2.

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut had het volgende verloop:

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	Boekwaarde 1-1-2023	Investerings	Extra afschrijvingen	Afschrijvingen	Bijdrage van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2023
Grond- weg- en waterbouwkundige werken activa in bewerking:	1.032.834	0	0	36.310	0	0	996.524
Grond- weg- en waterbouwkundige werken	1.216.578	2.227.426	0	0	1.668.118	0	1.775.885
	2.249.412	2.227.426	0	36.310	1.668.118	0	2.772.410

Activa in bewerking waarvan de bewerking is afgerond en welke in gebruik zijn genomen, worden gerubriceerd onder de categorie Grond-, weg- en waterbouwkundige werken. De afschrijving op het afgeronde actief start per 1 januari van het kalenderjaar volgend op het jaar van afronding en ingebruikname. € 1.775.885 heeft betrekking op investeringen na 1 januari 2018.

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan een jaar

Vorderingen op openbare lichamen

	2023	2022
Debiteuren	302.353	679.158
Totaal	302.353	679.158

Het saldo ultimo 2023 bestaat hoofdzakelijk uit vorderingen op de deelnemers in het schap (€ 296.214). Een voorziening voor oninbaarheid wordt niet nodig geacht.

Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar

	2023	2022
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	14.374.584	14.799.277
Totaal	14.374.584	14.799.277

Sinds 2014 is het schatkistbankieren van toepassing. Hieronder zijn de bedragen weergegeven die op kwartaalbasis in de schatkist zijn aangehouden en de drempel die van toepassing was.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)				
2023				
Drempelbedrag	1000			
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	107	102	85	110
Ruimte onder het drempelbedrag	893	898	915	890
Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-

Overige vorderingen

	2023	2022
Debiteuren	331.640	251.560
Voorziening dubieuze debiteuren	196.230	177.326
Per saldo	135.410	74.234

De voorziening voor oninbaarheid wordt bepaald op basis van een individuele beoordeling van de openstaande vorderingen.

Banksaldi

	2023	2022
Bank Nederlandse Gemeenten	38.616	83.614
Totaal	38.616	83.614

Overlopende activa

De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen die ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel.

Project	Saldo 1-1-2023	Toevoegingen	Ontvangen bedragen	Saldo 31-12-2023
Rijksbijdrage				
Watercompensatie A16	46.811	13.825		60.636
Overige Nederlandse overheidslichamen				
Bewegwijzering de Rotte	49.369	-49.369		0
Vaarnetwerk Fase II	71.434	50.001	121.435	0
KI LBB 1e fase Eilandenrijk	176.278	53.407		229.685
KI Entree Eendragtspolder	21.829	83.395		105.224
Uitbreiding MTB route	16.616	15.911		32.527
	335.526	153.345	121.435	367.436
Totaal	382.337	167.170	121.435	428.072

Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen

	2023	2022
Vooruitbetaalde bedragen	35.598	35.125
Nog te ontvangen bedragen	144.173	105.761
Ondernemers BTW	908	3.372
Door te berekenen kosten	5.811	0
Door te schuiven BTW	7.429	8.799
Totaal	193.919	153.057

De vooruitbetaalde bedragen betreffen voornamelijk verzekeringspremies (€ 32.911). De nog te ontvangen bedragen bestaan vooral uit rentevergoeding over het 4^e kwartaal 2023 (€ 143.410).

Vaste passiva

Eigen vermogen

Het verloop van de reserves in 2023 wordt in het hierna volgende overzicht weergegeven.

	Saldo 31-12-2022	Bestemming Resultaat 2022	Toevoegingen via exploitatie	Toevoegingen direct	Onttrekkingen via exploitatie	Onttrekkingen direct	Saldo 31-12-2023
ALGEMENE RESERVE	3.800.443	236.096	103.174		217.177	502.700	3.419.837
BESTEMMINGSRESERVES							
Investeringsreserve	2.730.952			118.000	103.351		2.745.601
Investeringsreserve Uitvoeringsagenda	0			384.700	12.403		372.297
Reserve Beheer Noordoever	1.866.358				120.800		1.745.558
Reserve vervangingsinvesteringen	167.380		35.000				202.380
Reserve Herinrichting Gebied A16	2.901.157				3.361		2.897.796
Afschrijvingsreserve	1.032.834				36.310		996.524
SUBTOTAAL BESTEMMINGSRESERVES	8.698.681	0	35.000	502.700	276.225	0	8.960.156
TOTAAL RESERVES	12.499.124	236.096	138.174	502.700	493.402	502.700	12.379.993

ALGEMENE RESERVE

De Algemene Reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers.

	2023	2022
Saldo 1 januari	3.800.443	3.977.657
Bij: bestemming resultaat	236.096	20.420
Bij: toevoegingen	103.174	30.205
Af: Onttrekkingen	719.877	227.839
Saldo 31 december	3.419.837	3.800.443

Specificatie toevoegingen:

Kredieten:	
Ontw. Evenemententerr. Eendragtspold	103.174
Totaal toevoegingen	<u>103.174</u>

Specificatie onttrekkingen:

Conform AB-besluiten:

Project Uitvoeringsagenda	384.700
Voorziening Groot onderhoud gebouwen	195.000
Ophogen budget project Bewegwijzing	43.000
Project schapenrasters Eendragtspolder	75.000
	<u>697.700</u>

Kredieten:

Ontwikkellocaties fase II	12.701
Marketingplan Ook dit is de Rotte	9.476
Totaal onttrekkingen	<u>719.877</u>

BESTEMMINGRESERVES

- Investeringsreserve

De investeringsreserve wordt gevormd om de aanvragen voor projectkredieten te kunnen financieren.

	2023	2022
Saldo 1 januari	2.730.952	2.583.553
Bij: toevoegingen	118.000	198.210
Af: Onttrekkingen	103.351	50.811
Saldo 31 december	<u>2.745.601</u>	<u>2.730.952</u>

Specificatie toevoegingen:

Conform AB-besluiten:

Ophogen budget project Bewegwijzing	43.000
Project schapenrasters Eendragtspolder	75.000
Totaal toevoegingen	<u>118.000</u>

Specificatie onttrekkingen:

Kredieten:

Ontw. Evenemententerr. Lansingerveld	23.286
Beheer Rottkijkers	1.295
Zevenhuizenplas en Bleiswijkse fles	32.562
Progr man Tranche 1 Uitv agenda	46.208
Totaal onttrekkingen	<u>103.351</u>

- Investeringsreserve Uitvoeringsagenda

De Investeringsreserve Uitvoeringsagenda is voortgekomen uit het Ontwikkelplan Rottemeren. Per tranche wordt bekeken welke projecten in uitvoering worden genomen. In 2023 is gestart met Programma Tranche I.

	2023	2022
Saldo 1 januari	0	
Bij: toevoegingen	384.700	
Af: Onttrekkingen	12.403	
Saldo 31 december	372.297	0

Specificatie toevoegingen:

Tranche I conform AB besluit	384.700
Totaal toevoegingen	384.700

Specificatie onttrekkingen:

Handboek Meubilair & infra	1.144
Wielersbaan	11.259
Totaal onttrekkingen	12.403

- Reserve Beheer Noordoever

Recreatieschap Rottemeren heeft voor het BRG (Bestaand Rotterdams Gebied) project Noordoever de verantwoordelijkheid voor het beheer van de Noordoever afgekocht. Om het beheer van de Noordoever over te nemen is een eenmalige afkoopsom beschikbaar gesteld door het Ontwikkelingsbedrijf Rotterdam. Jaarlijks wordt voor het beheer en onderhoud € 120.800 onttrokken uit de reserve Beheer Noordoever.

	2023	2022
Saldo 1 januari	1.866.358	1.987.158
Bij: toevoegingen	0	
Af: Onttrekkingen	120.800	120.800
Saldo 31 december	1.745.558	1.866.358

Specificatie onttrekkingen:

Beheer Noordoever conform begroting	120.800
Totaal onttrekkingen	120.800

- Reserve vervangingsinvesteringen

Deze reserve is bedoeld om toekomstige vervangingen van bruggen en steigers met een investering van meer dan € 50.000 te financieren.

	2023	2022
Saldo 1 januari	167.380	132.380
Bij: toevoegingen	35.000	35.000
Af: Onttrekkingen	0	0
Saldo 31 december	202.380	167.380

Specificatie toevoegingen:

Conform programma begroting	35.000
Totaal toevoegingen	35.000

- Reserve Herinrichting Gebied A16

Eind 2016 heeft het Algemeen Bestuur besloten tot het instellen van een bestemmingsreserve van € 2,5 miljoen voor de financiering van de bovenwettelijke maatregelen voor het gebied rond de aan te leggen A16 in het Lage Bergse Bos. Daarnaast heeft het Algemeen Bestuur besloten tot een krediet van € 50.000 vanuit de reserve voor het proces van een kwaliteitsimpuls voor het lage Bergse Bos.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Saldo 1 januari	2.901.157	2.903.969
Bij: toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	3.361	2.812
Saldo 31 december	<u>2.897.796</u>	<u>2.901.157</u>

Specificatie onttrekkingen

KI LBB Uitwerken Inv.planning	3.361
Totaal onttrekkingen	<u>3.361</u>

- Afschrijvingsreserve

De afschrijvingsreserve dekt toekomstige afschrijvingslasten van materiele activa met maatschappelijk nut.

De afschrijvingsreserve wordt gevoed bij activering van projecten door overheveling vanuit de investeringsreserve.

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Saldo 1 januari	1.032.834	1.069.144
Bij: toevoegingen	0	0
Af: Onttrekkingen	36.310	36.310
Saldo 31 december	<u>996.524</u>	<u>1.032.834</u>

Specificatie onttrekkingen:

Conform afschrijvingstaat	36.310
Totaal onttrekkingen	<u>36.310</u>

Gerealiseerd resultaat

	<u>2023</u>	<u>2022</u>
Gerealiseerd resultaat	<u>421.324</u>	<u>236.096</u>

Voorzieningen

Het verloop van de voorzieningen in 2023 wordt in het hierna volgende overzicht weergegeven.

ONDERHOUDSEGALISATIEVOORZIENINGEN

Voorzieningen groot onderhoud

Het doel van deze voorziening is het gelijkmatig verdelen van de lasten van groot onderhoud over de jaren. Hiertoe wordt jaarlijks een gelijkblijvende dotatie ten laste van de exploitatie gebracht. De werkelijke grootonderhoudskosten worden direct ten laste van de voorziening verantwoord.

Voorziening Groot Onderhoud

	2023	2022
Saldo 1 januari	2.966.277	2.914.633
Bij: toevoegingen	1.740.800	1.605.900
Af: Aanwendungen	1.197.685	1.554.256
Saldo 31 december	3.509.392	2.966.277

Specificatie toevoegingen:

- programmabegroting	1.605.900
- 1e begrotings wijziging	134.900
Totaal toevoegingen	1.740.800

Specificatie aanwendungen:

- Groot Onderhoud	1.197.685
Totaal aanwendungen	1.197.685

Voor een toelichting op de aanwendungen 2023 voor groot onderhoud wordt verwezen naar de programmaverantwoording (4.2 onderhoud kapitaalgoederen).

Voorziening Groot Onderhoud - Gebouwen

	2023	2022
Saldo 1 januari	0	
Bij: toevoegingen	195.000	
Af: Aanwendungen	0	
Saldo 31 december	195.000	0

Specificatie toevoegingen:

- Conform bestuursbesluit AB	195.000
Totaal toevoegingen	195.000

VOORZIENINGEN VAN DERDEN VERKREGEN MIDDELEN DIE SPECIFIEK BESTEED MOETEN WORDEN

a) Voorziening puinstortgelden LNV

De voorziening puinstortgelden LNV is geheel geormerkt door het voormalig ministerie LNV en besteding kan plaatsvinden voor de aankoop van gronden en de inrichting hiervan in het Recreatiegebied.

Voorziening puinstortgelden LNV

	2023	2022
Saldo 1 januari	161.405	161.405
Bij: toevoegingen	0	0
Af: Aanwendungen	0	0
Saldo 31 december	161.405	161.405

Het saldo kan mogelijk worden aangewend voor de vervanging van de Varenbrug als onderdeel van de Metropolitane fietsroute Delft – Rotterdam Alexander.

b) Voorziening afkoopsommen

Dit betreft de in 2015 ontvangen afkoopsommen ten behoeve van toekomstig Regulier Onderhoud vanuit het project Hoekse Park. Het oorspronkelijke bedrag van € 241.571 is als volgt opgebouwd:

- afkoop onderhoud brug € 132.231;
- Stadsregio bijdrage € 100.000;
- Meerjarig onderhoud natuurvriendelijke oevers € 9.340.

Sinds 2017 valt in een periode van 10 jaar het totaalbedrag van € 241.571 vrij ten gunste van het Regulier Onderhoud in de exploitatie.

	2023	2022
Saldo 1 januari	96.629	120.786
Bij: toevoegingen	0	0
Af: Aanwendungen	24.157	24.157
Saldo 31 december	72.472	96.629

Specificatie aanwendungen:

- Jaarlijkse vrijval	24.157
Totaal aanwendungen	24.157

Flottende passiva

Netto-flottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Overige schulden

	2023	2022
- Crediteuren	41.929	86.699
Totaal	41.929	86.699

Overlopende passiva

- Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume.

	2023	2022
- Te ontvangen facturen (leveranties en diensten van derden)	127.853	30.826
- Dienstverlening SBB	327.230	245.890
- Ondernemers BTW	4.078	28.129
	459.161	304.845

De te ontvangen facturen hebben onder meer betrekking op afrekening Waterschapslasten 2023 (€ 40k) en afrekeningen projectkredieten (€74k).

De dienstverlening SBB betreft de afrekening van de doorbelaste uren december 2023.

- De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren

De specificatie van deze balanspost is als volgt:
Ontvangen van overige Nederlandse overheidslichamen

Project	Saldo 1-1-2023	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen, bestede of terugbetaalde bedragen	Saldo 31-12-2023
Restantsubsidie Molengangenpad (Bentwoud)	633.846		8.290	625.556
Eendragtspolder	103.174		103.174	0
Verblijfsplek Rottebanbrug	52.489		26.077	26.412
Kwaliteits Impuls Lage Bergse Bos	4.809.248	588.984	1.504.143	3.894.089
Coronadrukte Rottemeren	2.739	3.888	6.627	0
Governance De Rotte	24.000		21.744	2.256
Totaal	5.625.496	592.872	1.670.055	4.548.313

Niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen

Langlopende verplichtingen

De meerjarige contracten zijn geïnventariseerd. Het betreft met name contracten meerjarige bestekken voor regulier onderhoud en de dienstverleningsovereenkomst met Staatsbosbeheer.

De belangrijkste resterende verplichtingen (> € 100.000) per eind 2023 voor dit schap zijn:

- * Hygiëne Bestek regulier onderhoud € 255.000;
- * Samenwerkingsovereenkomst Staatsbosbeheer € 2.078.800.

Gebeurtenissen na balansdatum

Er hebben geen gebeurtenissen plaatsgevonden na balansdatum.

5.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten 2023

Bij de Najaarsrapportage werd rekening gehouden met een overschot van € 286.000.

Het voordelige saldo 2023 is uitgekomen op circa € 421.000.

De toename van het overschot met € 135.000 wordt veroorzaakt door de volgende posten:

- Lagere doorbelasting dienstverlening € 93k;
- Minder subsidieverstrekingen verordening € 33k;

Totaal lagere lasten € 126k.

- Hogere lasten regulier onderhoud als gevolg van afvaldumpingen € 55k;
- Naheffing waterschaplasten afvalwater LBB € 40k;
- Hogere materiële lasten Bestuurlijke ondersteuning (o.a. VIC) € 23k.

Totaal hogere lasten € 110k.

Vrijval voorziening voor oninbaarheid € 73k;

Hogere rentebaten (rentevergoeding is doorgestegen naar 4%) € 127k.

Totaal hogere baten € 143.

Per saldo een toename van het overschot met € 135k.

In de programmaverantwoording van het jaarverslag wordt nader ingegaan op de bereikte resultaten per deelproduct.

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele baten			Incidentele lasten		
Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting 2023 na wijziging	Omschrijving	Realisatie 2023	Begroting 2023 na wijziging
Projectkredieten			Projectkredieten		
Dekking bijdrage derden	10.000		Uitgaven 2023 onttrokken aan reserves	141.292	143.100
Subsidies kredieten	43.888		Uitgaven 2023 gedekt door subsidies	43.888	
Vrijval evenemententerrein EDP	103.174				
Onttrekkingen aan reserves			Toevoegingen aan reserves		
Investeringsreserves, projectkredieten	115.754	99.732			
Reserve herinrichting A16, projectkredieten	3.361	20.000			
Algemene Reserve, projectkredieten	22.177	23.368			
Totaal	298.354	143.100	Totaal	185.180	143.100
Saldo	113.174				

Overzicht van de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Toevoegingen reserves		
Omschrijving programma	Begroot 2023	Realisatie 2023
Reserve vervangingsinvesteringen	35.000	35.000
Totaal	35.000	35.000

Onttrekkingen reserves		
Omschrijving programma	Begroot 2023	Realisatie 2023
Afschrijvingsreserve	36.300	36.310
Reserve Noordoever	120.800	120.800
Totaal	157.100	157.110

Overzicht van de directe vermogensmutaties

Toevoegingen reserves		
Omschrijving programma	Begroot 2023	Realisatie 2023
Investeringsreserve Uitvoeringsagenda tranche I		384.700
Investeringsreserve, project Schapenrasters EDP		75.000
Investeringsreserve, ophoging project Bewegwijzing		43.000
Totaal	0	502.700

Onttrekkingen reserves		
Omschrijving programma	Begroot 2023	Realisatie 2023
Algemene reserve, naar investeringsreserve		502.700
Totaal	0	502.700

Rechtmatigheidsverantwoording

Verantwoordelijkheid dagelijks bestuur:

De baten en lasten alsmede de balansmutaties moeten getrouw in de jaarrekening worden opgenomen. Uit het getrouw opnemen van de baten en lasten alsmede de balansmutaties, blijken een drietal rechtmatigheidscriteria niet expliciet. Dit betreffen het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium. In deze rechtmatigheidsverantwoording licht het dagelijks bestuur toe in hoeverre bij de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties het begrotings-, voorwaarden-, en misbruik- en oneigenlijk gebruik criterium zijn nageleefd. Dit houdt in dat de verantwoorde baten en lasten, alsmede de balansmutaties in overeenstemming zijn met door het algemeen bestuur vastgestelde kaders zoals de begroting en verordeningen en met bepalingen in de relevante wet- en regelgeving. Bij de waarderinggrondslagen in de jaarrekening is het door het algemeen bestuur op 18 december 2023 vastgestelde normenkader van de relevante wet- en regelgeving verder toegelicht.

Deze verantwoording hanteert een grensbedrag omdat alleen de van belang zijnde aspecten in de verantwoording hoeven te worden betrokken. Deze grens is door het algemeen bestuur bepaald en bedraagt 1% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan de reserves en is daarmee vastgesteld op € 58.785. De grondslag voor deze verantwoording is de Kadernota Rechtmatigheid 2023 van de Commissie BBV van november 2023.

Bevinding:

Het dagelijks bestuur is van mening dat de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen de daarvoor gestelde grens.

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. De WNT is van toepassing op Recreatieschap Rottemeren. Het voor het Recreatieschap toepasselijke bezoldigingsmaximum is in 2023 € 223.000.

Dhr. S Thijsen, directeur van Staatsbosbeheer (SBB), dient op grond van de mandaatregeling aangemerkt te worden als topfunctionaris. Over de vergoeding in het kader van zijn functie als topfunctionaris zijn geen nadere afspraken tussen het Schap en Staatsbosbeheer gemaakt. Er worden geen rechtstreekse vergoedingen aan dhr. Thijsen door het Schap verstrekt. Dhr. Thijsen ontvangt zijn bezoldiging via Staatsbosbeheer en deze organisatie verantwoordt zijn bezoldiging via haar eigen jaarrekening. Aangaande de doorbelasting van de kosten die SBB maakt voor haar dienstverlening zijn afspraken gemaakt, waarbij indirect de kosten die gemaakt worden door SBB in het kader van de functie van Dhr. Thijsen versleuteld zitten in de afspraken en in de overhead van de tarieven die door SBB worden doorbelast. Ten aanzien van de door te belasten directe kosten is voor de heer Thijsen geen tijdsregistratie aanwezig is op basis waarvan de werkelijke omvang van het dienstverband kan worden bepaald.

Hierdoor is de vergoeding die betaald wordt voor de inhuur van de topfunctionaris niet te herleiden. Op basis van de inschatting van het bestuur is de werkelijke tijdsbesteding van dhr. Thijsen aan het Schap verwaarloosbaar ten opzichte van zaken als directeur van Staatsbosbeheer en bedraagt daarmee minder dan € 1.900.

In het verleden werd in de jaarrekening om praktische redenen voor deze topfunctionaris de volledige bezoldiging zoals hij die ontvangt bij Staatsbosbeheer verantwoord. Feitelijk werd de WNT-verantwoording voor deze topfunctionaris zoals die door Staatsbosbeheer is opgenomen in haar jaarrekening ook opgenomen in de jaarrekening van het Schap.

Het ministerie van Binnenlandse Zaken heeft op 1 november 2022 de toelichting op de Uitvoeringsregeling WNT 2023 de openbaarmakingsverplichting voor WNT-instellingen die deel uitmaken van een groep verduidelijkt. In de relatie tussen de organisatie en Staatsbosbeheer is weliswaar geen sprake van een groep, maar de problematiek inzake de intra-groep detachering is in deze casus vergelijkbaar. Op grond van bovenstaande overwegingen is dan ook de presentatie van de WNT-gegevens van de heer Thijsen in vergelijking met eerdere jaren aangepast.

De individuele bezoldiging van de directie en Toezichthouders, die ook dient als verantwoording in het kader van de WNT, zijn in onderstaande tabellen gespecificeerd:

1d. Topfunctionarissen met een totale bezoldiging van € 1.900 of minder

Gegevens 2023	
NAAM TOPFUNCTIONARIS	FUNCTIE
Ir. S. Thijsen	Directeur

Behalve de heer S. Thijsen zijn er geen topfunctionarissen conform de WNT met dienstbetrekking in 2023 en die een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen.

In 2023 zijn geen ontslaguitkeringen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT (Wet openbaarmaking uit publieke middelen gefinancierde topinkomens) of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Topfunctionarissen met een bezoldiging van € 1.900 of minder

In de kolom "van - tot" is de duur van het bestuurslidmaatschap vermeld. De bestuursleden hebben over 2023 geen vergoeding ontvangen.

Samenstelling van het bestuur in het verslagjaar

Leden Dagelijks Bestuur

Gemeente	Naam	Van - Tot
Rotterdam	dhr. V. Karremans	januari 2023 - december 2023
Lansingerland	dhr. M. Muis	januari 2023 - december 2023
Zuidplas	dhr. D. de Haas	januari 2023 - december 2023

Leden Algemeen Bestuur

Het Algemeen Bestuur wordt gevormd door de leden van het Dagelijks Bestuur aangevuld met de hieronder opgenomen bestuursleden:

Gemeente	Naam	Van - Tot
Rotterdam	dhr. F. Achbar	januari 2023 - december 2023
Lansingerland	dhr. S. Fortuyn	januari 2023 - december 2023
Zuidplas	dhr. F. Klovert	januari 2023 - december 2023

Het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard is adviserend aan het bestuur. In 2023 is mevrouw A. van Zoelen opgevolgd door Hoogheemraad mevrouw Josien van Capelle.

5.6 Verdeling naar taakvelden

Verdeling naar taakvelden	Realisatie 2023			Gewijzigde begroting 2023		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
0 Bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	21.744	208.317	-186.573	0	202.300	-202.300
0.4 Overhead		278.043	-278.043		249.400	-249.400
0.5 Treasury	477.038	249	476.790	350.000	800	349.200
0.8 Overige baten en lasten	157.062	185.180	-28.118	0	143.100	-143.100
0.10 Mutatie reserves	493.403	138.174	355.228	300.200	35.000	265.200
5 Sport, cultuur en recreatie						
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.150.580	5.068.540	82.040	5.064.100	4.797.700	266.400
Totalen	6.299.826	5.878.503	421.324	5.714.300	5.428.300	286.000